

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Koulukuraattoryö nyt ja tulevaisuudessa

Koulukuraattoreiden näkemyksiä työhönsä
orientoitumisesta

Kirsi Lampinen

2018 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

**Koulukuraattorityö nyt ja tulevaisuudessa -
Koulukuraattoreiden näkemyksiä työhönsä
orientoitumisesta**

Kirsi Lampinen
Sosiaalian koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Joulukuu, 2018

Kirsi Lampinen

Koulukuraattorityö nyt ja tulevaisuudessa - Koulukuraattoreiden näkemyksiä työhönsä orientoitumisesta

Vuosi 20182018

Sivumäärä 40+1

Tämän opinnäytetyön tarkoitus on kuvailla koulukuraattorin työtä nyt ja tulevaisuudessa. Siinä selvitetään koulukuraattoreiden näkemyksien perusteella, mistä teoreettisesta pohjasta he työhönsä orientoituvat ja näkevätkö he sen muuttuvan tulevaisuudessa. Opinnäytetyö tehtiin yhteistyössä Uudellamaalla sijaitsevan kunnan kanssa. Sen tavoitteena on tuoda kunnalle tiedoksi koulukuraattoreiden näkemyksiä työstään sekä siitä, miten sivistyspalveluiden alaisuuteen siirtyminen näyttäytyisi siinä. Tavoitteena on myös avata sosionomeille koulukuraattorin työn sisältöä; mihin teoriaan se pohjautuu ja mitä osaamista työssä tarvitaan.

Opinnäytetyöni on laadullinen tutkimus, aineisto kerättiin teemahaastattelun avulla. Haastateltavana oli viisi kunnan koulukuraattoria ja haastattelut toteutettiin kevään 2018 aikana. Aineisto nauhoitettiin ja litteroitiin. Analysointina käytettiin teoriaohjaavaa sisällönanalyysia ja aineisto jaettiin eri teemoihin.

Opinnäytetyöni keskeisimmät tulokset luokiteltiin kolmeen ryhmään: Koulukuraattorin ammatillinen ydin, koulukuraattorin työ tulevaisuudessa sekä osaaminen ja menetelmät. Koulukuraattorityö nähtiin sosiaalityönä, mutta näkemykset vaihtelivat sosiaalipedagogiikan ja sosiaaliohjauksen kohdalla. Tulevaisuudessa orientoituminen nähtiin samana, mutta lisäosaamista kaivattiin etenkin mielialaongelmien parissa työskentelemiseen.

Koulukuraattoreiden näkemyksistä tuli esiin koulutustaustan vaikutus orientoitumiseen; sosionomitauksiset koulukuraattorit näkivät orientoitumisessa myös sosiaaliohjausta. Haastatteluista ilmenee, että keskeisenä on oppilaan hyvinvointi orientoitumisesta riippumatta.

Asiasanat: hyvinvointi, koulukuraattori, sosiaaliohjaus, sosiaalipedagogiikka, sosiaalityö

Kirsi Lampinen

Work of School social worker now and in the future - School social workers views on orienting their work

Year 2018 2018

Pages

40+1

The purpose of this thesis was to describe the work of a school social worker now and in the future. It examines the views of school social workers from what theoretical background they are orienting from to their work and whether they see it changing in the future. The thesis was made in cooperation with the municipality in Uusimaa. The aim of the thesis is to inform the municipality about the views of school social workers about their work and how the transition to the education services would appear in it. The aim is also to open the content of the work of the school social worker for a Bachelor of Social Services, what theory it is based on and what skills are needed at work.

My thesis is qualitative study, the material was gathered through theme interviews. Five municipal school social workers were interviewed and interviews were conducted during spring 2018. The material was recorded and transcribed. The analysis was based on theory-based content analysis and the material was divided into different themes.

The main results of my thesis were classified into three categories: the professional core of the school social worker, the work of school social worker in the future and the competence and methods. The work of the school social worker was seen as social work, but the views were different with social pedagogy and social guidance. In the future orientation was seen to be the same, but more competence needed to work especially with mood disorders. Regardless of orientation, the wellbeing of students was seen as the most important thing at work.

The views of school social workers revealed the impact of the education background on orientation; Bachelor of Social Services -based school social workers also saw social guidance in orientation. Interviews show that it is central to the students wellbeing regardless of orientation.

Keywords: School social worker, social work, social pedagogy, social guidance, wellbeing

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Koulukuraattoritoiminta	6
2.1	Koulukuraattorin osaaminen	6
2.2	Opiskeluhoolto	7
2.2.1	Yhteisöllinen opiskeluhoolto	7
2.2.2	Yksilökohtainen opiskeluhoolto	8
2.2.3	Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki	8
2.3	Koulu toimintaympäristönä	9
2.4	Oppiminen, motivaatio ja hyvinvointi	10
3	Koulukuraattorin työssä käytettäviä teorioita	11
3.1	Sosiaalityön määritelmä	11
3.2	Sosiaalityö koulussa	12
3.3	Sosiaalipedagogiikan määritelmä	12
3.4	Sosiaalipedagogiikka koulun sosiaalityössä	14
3.5	Sosiaaliohjauksen määritelmä	15
3.6	Sosiaaliohjaus koulussa	16
4	Opinnäytetyön tausta	16
5	Aiemmat tutkimukset	17
6	Opinnäytetyön toteuttaminen	17
6.1	Tarkoitus ja tavoitteet	17
6.2	Tutkimusmenetelmät	18
6.2.1	Laadullinen tutkimus	18
6.2.2	Teemahaastattelu	18
6.3	Opinnäytetyön prosessi	19
6.4	Prosessin vaiheet	19
6.5	Aineiston analysointi	21
7	Tulokset	22
7.1	Koulukuraattorin ammatillinen ydin	23
7.2	Koulukuraattorintyö tulevaisuudessa	25
7.3	Osaaminen ja menetelmät	28
8	Johtopäätökset	29
9	Eettisyys, luotettavuus ja arviointi	30
10	Pohdinta	31
	Lähteet	35
	Kuviot	39
	Liitteet	40

1 Johdanto

Lähtökohtaisesti saatetaan ajatella koulukuraattorityön olevan ainoastaan koulun sosiaalityötä. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tarkastella koulukuraattorityötä koulukuraattoreiden omien näkemysten perusteella. Onko kuraattorityö koulun sosiaalityötä, sosiaalipedagogiikkaa, sosiaaliohjausta, jotain muuta vai kaikkia edellä mainittuja. Tavoitteena on opinnäytetyön avulla tuoda esiin koulukuraattorityöstä kiinnostuneille sosionomiopiskelijoille työssä tarvittavaa osaamista, sekä tarvittavaa tietoa työelämän yhteistyökumppanille koulukuraattoreiden näkemyksistä työn tulevaisuudesta.

Opinnäytetyöni aihe syntyi omasta mielenkiinnostani koulukuraattoreiden työtä kohtaan. Työelämän yhteishenkilön ja opinnäytetyön ohjaajan avulla aihe saavutti lopullisen muotonsa. Opinnäytetyöni alussa perehdyin sosiaalipedagogiikan, sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen käsitteisiin ja miten ne näkyvät kouluympäristössä. Teoriaosuudessa käsittelem sosiaalipedagogiikan, sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen määritelmiä. Avaan opinnäytetyöni alussa koulukuraattoritoimintaa, koulukuraattorin ammattia ja osaamista. Opiskeluhoito -kappaleessa kerron yhteisöllisestä ja yksilökohtaisesta opiskeluhoollosta sekä oppilas- ja opiskelijahuoltolaista. Lähteissä olen tukeutunut kirjalliseen tietoon. Teoreettisen osuuden jälkeen käsitellään opinnäytetyön taustaa, tarkoitusta, tutkimusmenetelmiä ja prosessia. Tulosten ja johtopäätösten jälkeen pohdintaosuudessa pyrin tuomaan esiin syvemmin sekä haastatteluissa että koulukuraattorin työssä käytettävissä teorioissa esiin nousseen keskeisen tavoitteen.

2 Koulukuraattoritoiminta

Koulukuraattoritoiminta on kuulunut kouluihin jo vuosikymmenien ajan. Varsinainen toiminta alkoi 1960-luvun loppupuolella. Peruskouluun siirryttäessä 1970-luvulla, kuraattoripalveluihin alettiin kiinnittämään tarkemmin huomiota. Oppilaiden tukeminen vuorovaikutussuhteiden kehittämisessä ja terveessä kasvussa koettiin tärkeäksi kouluyhteisössä. Nähtiin, että sen avulla oppilaat saavuttaisivat peruskoulun tavoitteet. Oppilashuoltokomitea, joka laati 1973 peruskoulu- ja psykologitoiminnan kehittämisestä kattavan ehdotuksen, määritteli myös koulukuraattorin työn olevan ennaltaehkäisevän toiminnan aktivoimista ja suorittamista sekä asiantuntijuutta sosiaaliturvan ja sosiaalityön saralla. Koulukuraattoritoiminnan perusta ja suuntaviivat ovat tulleet oppilashuoltokomitean kirjaamista koulun sosiaalityön sisällöistä ja tavoitteista. (Gråsten-Salonen & Mehtiö 2016, 359.) Koulukuraattoreita työskentelee useassa kunnassa sivistystoimen hallinnon alaisuudessa, mutta on kuntia joissa koulukuraattorit kuuluvat terveys- ja sosiaalitoimeen (Ervasti 2000, 95).

2.1 Koulukuraattorin osaaminen

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa (1287/2013) 8§ määrittellään koulukuraattorin kelpoisuudeksi ammattikorkeakoulututkinto sosiaali- ja terveysalalta, joka on sosiaalihuollon ammatillisista

kelpoisuusvaatimuksista annetun 272/2005 6§ lain mukainen. Päteviä koulukuraattoreiksi ovat siis sosiaalityöntekijä sosiaalityön pätevyydellä sekä AMK sosionomi (Mahkonen 2015, 84). Gråsten-Salonen ja Mehtiö (2016, 363) erottelevat sosiaalityöntekijän ja sosionomin työnjaon niin, että sosiaalityöntekijällä on vastuu sosiaalityön koko prosessista. Prosessilla tarkoitetaan arviointia asiakastilanteesta, kokonaisvaltaista suunnittelua toimenpiteistä sekä vaikuttavuuden seuraamista. Sosionomin työ keskittyy sosiaaliohjaukseen.

Monialainen osaaminen korostuu koulukuraattorin työssä. Se on sekä lapsi- ja nuorisososiaalityötä että perhesosiaalityötä, koska työskentely tapahtuu lasten, nuorten sekä heidän perheidensä kanssa. Yhteisösosiaalityö on osana työtä myös, koska pyrkimyksenä on edistää koulu- ja oppilaitosyhteisön hyvinvointia. Koulumaailmassa työskentely edellyttää myös lainsäädäntöjen tuntemusta. Koulujärjestelmän ja opetustyön toimintaa ohjaavat koululainsäädäntö, laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta sekä henkilötietolaki. Sosiaalilainsäädännöstä tärkeitä lakeja ovat muun muassa sosiaalihuoltolaki, laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta, lastensuojelulaki, laki sosiaalihuollon asiakirjoista sekä laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista. Työ vaatii myös palvelujärjestelmien tuntemusta, etenkin lasten, nuorten ja perheiden, joiden parissa työskentely tapahtuu. (Gråsten-Salonen & Mehtiö 2016, 362.)

Koulukuraattorin tehtävänkuvaan kuuluu tukea kouluyhteisön hyvinvointia ja kodin ja koulun välistä yhteistyötä. Koulukuraattorilta odotetaan löytyvän suvaitsevaisuutta, henkistä vahvuutta, paineen sietämistä sekä positiivista asennetta. (Ammattinetti 2018.) Koulukuraattorityö sisältää paljon vuorovaikutustilanteita, jolloin vuorovaikutusprosessien tunteminen sekä neuvottelu- ja vuorovaikutustaidot erilaisten ihmisten kanssa ovat oleellisia. (Gråsten-Salonen & Mehtiö 2016, 362.)

2.2 Opiskeluhoolto

Opiskeluhoolto on koulussa edistämässä ja ylläpitämässä oppilaiden hyvää oppimista, sosiaalista hyvinvointia sekä psyykkistä ja fyysistä terveyttä. Opiskeluhoolto toteutuu monialaisena yhteistyönä opetusalan, sosiaali- ja terveysalan sekä opiskelijoiden ja heidän vanhempiensa välillä. Tarvittaessa mukana on myös muita yhteistyötahoja. Opiskeluhoolto korvaa aikaisemmat termit oppilas- ja opiskelijahuolto. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018.)

2.2.1 Yhteisöllinen opiskeluhoolto

Yhteisöllinen opiskeluhoolto sisältää toimintakulttuurin sekä toimet, joiden avulla opiskelijoiden terveyttä, oppimista, hyvinvointia sekä sosiaalista vuorovaikutusta, vastuullisuutta ja osallisuutta edistetään. Yhteisöllinen opiskeluhoolto edistää myös oppilaitosympäristöön liittyviä asioita. Yhtenäisillä toimintatavoilla voidaan edistää yhteisön hyvinvointia tarjoamalla niitä kohdennetuille ryhmille tai yhteisön kaikille jäsenille. Ne voivat olla tuen, tiedon tai taidon tarjoamista johonkin yhteisöön vaikuttavaan asiaan liittyen. Yhteisten toimintatapojen aihepiirejä voivat olla esimerkiksi kiusaamisen ja häirinnän ehkäisy, terveelliset elämäntavat,

opiskelijoiden osallisuus, poissaolot koulusta ja yhteisön hyvinvoinnin edistäminen. (Perälä, Hietanen-Peltola, Halme, Kanste, Pelkonen, Peltonen, Huurre, Pihkala & Heiliö 2015, 78-81.)

2.2.2 Yksilökohtainen opiskeluhoolto

Yksilökohtainen opiskeluhoolto keskittyy nimensä mukaisesti yksittäiseen opiskelijaan ja hänelle annettaviin opiskeluhoollon palveluihin. Niitä ovat koulu- ja terveydenhuollon palvelut, opiskeluhoollon psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä monialainen yksilökohtainen opiskeluhoolto. Monialaiseen yksilökohtaiseen opiskeluhooltotyöhön osallistuvat myös koulun muu henkilöstö sekä opettajat. (Perälä ym. 2015, 92-94.)

Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon yksilökohtaisiin palveluihin kuuluvat opiskelijoiden terveystarkastukset sekä terveysneuvonnan ja ohjauksen avulla terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen. Myös ehkäisevä suun terveydenhoolto on osana tehtäviä. Lisäksi tehtävänä on koulu-terveydenhuollossa vanhempien tukeminen kasvatustehtävässä ja erikoislääkärin tutkimusten tarpeen arviointi sekä opiskeluterveydenhuollossa palvelut sairaanhoitoon, mielenterveyteen, päihteisiin ja seksuaaliterveyteen liittyen. (Perälä ym. 2015, 92-94.)

Kuraattori- ja psykologipalvelut tarjoavat opiskelijoille tukea oppimisessa ja hyvinvoinnissa. Palveluiden piirissä on yleensä osa opiskelijoista. Keskustelumahdollisuus on järjestettävä kuraattorin tai psykologin kanssa seitsemän päivän kuluttua opiskelijan pyynnöstä. Koulukuraattori tarjoaa opiskelijoille ja oppilaille tukea ja ohjausta tilanteissa, jotka liittyvät käyttäytymiseen tai sosiaalisiin suhteisiin. Aiheita asiakkuuden syntymiselle ovat esimerkiksi poissaolot, motivaatio-ongelmat, keskittymisvaikeudet, sääntöjen rikkominen ja väkivaltainen käyttäytyminen. Koulukuraattorin työtä avaan enemmän kappaleessa 2.1. Koulupsykologin työ eroaa koulukuraattorin työstä siten, että psykologi keskittyy lapsen ja nuoren oppimiseen, kehittymiseen ja koulunkäyntiin liittyvien asioiden arviointiin ja selvittelyyn. (Perälä ym. 2015, 92-94.)

2.2.3 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki

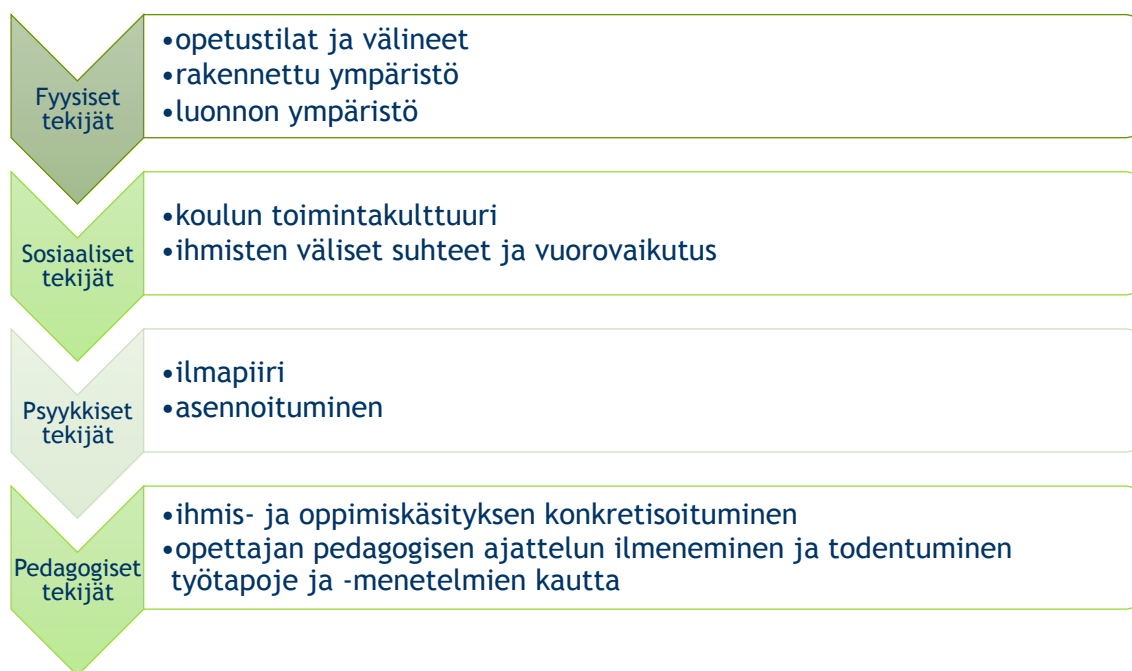
Opiskeluhoolto on laissa määritelty oikeus esi- ja perusopetuksessa oleville oppilaille sekä lukiossa ja valmentavassa koulutuksessa oleville opiskelijoille. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) astui voimaan 1.8.2014. Siinä säädetään muun muassa opiskeluhoollon järjestämisestä, yksilökohtaisen opiskeluhoollon toteuttamisesta sekä opiskeluhoollon ohjauksesta ja valvonnasta. Lain tarkoituksena on opiskelijoiden oppimisen, hyvinvoinnin, terveyden ja osallisuuden edistäminen sekä ongelmien syntymisen ehkäisy ja varhaisen tuen turvaaminen sitä tarvitseville. Laissa korostetaan yhteisöllistä ja ehkäisevää työtä, jonka tarkoituksena on edistää oppilaitoksen yhteisön sekä ympäristön esteettömyyttä, turvallisuutta, terveellisyttä ja hyvinvointia. (Perälä ym. 2015, 12.)

2.3 Koulu toimintaympäristönä

Koulu on instituutio, jonka tarkoituksena on täyttää erilaisia koulutustarpeita. Sillä on viisi perustehtävää: opetus, oppilasarvostelu, kasvatus itseksi, yleinen huolenpito ja kasvatus osaksi yhteisöä. Opetussuunnitelmaan on laadittu opetuksesta sitovat tavoitteet niin opettajille kuin oppilaille. (Hellström 2008, 126.) Oppilaat ja vanhemmat näkevät koulun kasvupaikana eli oppimisympäristönä. Opettajille se on työpaikka eli opetusympäristö. (Aho 1998, 14.)

Oppimisympäristöön kuuluu niin fyysinen, sosiaalinen, psyykinen kuin pedagoginen rakenne (kts. Kuvio 1). Se huomioi monenlaiset oppimiset tavat ja oppijat, haastaa kasvua ja kehitystä sekä motivoi oppimaan. Se luo turvallisen ja ystävällisen ilmapiirin edistäen samalla oppilaan hyvinvointia ja osallisuutta. Fyysisiä tekijöitä ovat opetustilat ja välineet, rakennettu ja luonnon ympäristö. Sosiaalisia tekijöitä ovat koulun toimintakulttuuri ja ihmisten väliset suhteet ja vuorovaikutus. Psyykkiset tekijät ovat ilmapiiri ja asennoituminen. Pedagogiset tekijät ovat ihmis- ja oppimiskäsityksen konkretisoituminen ja opettajan pedagogisen ajattelun ilmeneminen ja todentuminen työtapojen ja -menetelmien kautta. (Nuikkinen 2005, 14.)

Kuvio 1: Oppimisympäristön rakenteet.

Perusopetuksen opetussuunnitelmassa on mukana toimintakulttuurin käsite. Siten yhteys kirjattujen tavoitteiden sekä käytännön toiminnan kanssa yritetään saada näkyvämmäksi. Toimintakulttuuriin kuuluvat käyttäytymis- ja toimintamallit, koulun viralliset ja epäviralliset säännöt sekä koulutyön laatuun vaikuttavat arvot, kriteerit ja periaatteet. Osana on myös oppituntien ulkopuolella tapahtuva toiminta. (Launonen & Pulkkinen 2004, 57.) Puitteet koulutukselle tulee oppimisympäristöstä, jolla on vaikutuksensa oppimisen tapoihin sekä tulok-

siin. Sen lisäksi että kouluympäristö ja ilmapiiri edistävät oppimista, ne edistävät mielenterveyttäkin. (Nuikkinen 2005, 14.)

2.4 Oppiminen, motivaatio ja hyvinvointi

Oppimisesta on lähes mahdotonta tehdä määritelmää sen moni-ilmeisen kokonaisuuden takia. Sitä voidaan tarkastella useista eri viitekehyksistä. Käsitystä nykyaikaisesta oppimispsykologista voidaan kuvata seuraavasti: ”Oppimisella tarkoitetaan suhteellisen pysyviä, kokemukseen perustuvia muutoksia yksilön tiedoissa, taidoissa ja valmiuksissa sekä niiden välityksellä itse toiminnasta. Oppiminen lisää yksilön mukautumiskykyä vaihtelevissa tilanteissa sekä mahdollistaa ympäristön muutosten ennakoinnin ja ilmiöiden hallinnan.” (Ikonen 2000, 13-14.)

Motivaatio-käsite vaatii ymmärtääkseen intentio-käsitteen, joka on toiminnan tavoite tai päämäärä. Ihminen on siis motivoitunut kun hänellä on intentio. Motivoitunut käyttäytyminen on siis intentioiden kautta tulevaa toimintaa. Oppimismotivaatio voidaan jakaa sisäiseen ja ulkoiseen motivaatioon. Sisäisellä motivaatiolla tarkoitetaan sitä, että oppiminen on motivoivaa. Tieto motivoi, eikä tarvita ulkoista palkkiota tai kontrollia. Sisäisen motivaation vastakohta on ulkoinen motivaatio, jota ei tästä syystä pidetä oppimisessa toivottuna. Kaikki oppiminen ei kuitenkaan voi olla ainoastaan sisäiseen motivaatioon perustuvaa. Ulkoinen motivaatio on orientaatiota, jossa motivaatio syntyy esimerkiksi toiveesta paremmista arvosanoista tai opettajalta saadusta hyväksynnästä. Sen tavoitteena on yleensä seuraamus, mutta myös sen välttäminen. Niitä voivat olla esimerkiksi vanhempien tai opettajan moitteiden välttäminen tai viikkorahamäärän suurentaminen. Ulkoisesti motivoitunut käyttää toisten ihmisten yllytyksestä tai halusta matkia toisia. (Byman 2002, 26-35.)

Hyvinvointi koostuu sekä subjektiivisista että objektiivisista tekijöistä. Subjektiivisiin tekijöihin kuuluvat sosiaaliset suhteet, onnellisuus ja itsensä ilmaiseminen. Objektiivisiin tekijöihin luetaan taas toimeentulo, terveys ja elinolot. Subjektiiviset ja objektiiviset tekijät vahvistuvat toisistaan. (Moisio, Karvonen, Simpura & Heikkilä, 2008, 14.) Kokonaisvaltainen hyvinvointi sisältää yksilön fyysisen, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn, missä vuorovaikutus on elinympäristön kanssa myönteistä. Elinympäristöön kuuluvat kulttuuri- ja luontoympäristö sekä sosiaalinen yhteisö. Hyvinvointia ylläpidetään ja edistetään aikaansaamalla muutoksia ihmisten elinoloissa ja käyttäytymisessä. (Salmela & Hiekkänen 2013, 9.)

Edellä olevien kappaleiden pohjalta voidaan päätellä, että oppimisella, motivaatiolla ja hyvinvoinnilla on suuri merkitys koulunkäyntiin ja siellä viihtymiseen. Jos jollakin osa-alueella on vaikeuksia, vaikuttaa se oleellisesti myös opiskeluun.

3 Koulukuraattorin työssä käytettäviä teorioita

3.1 Sosiaalityön määritelmä

Sosiaalityö käsitteenä on monimerkityksellinen. Siihen vaikuttavat niin sosiaalityön monihaarainen juuristo kuin tieteellisen perustan monet ulottuvuudet. Sosiaalityön juuret ovat vai-vaishoidosta kehittyneessä lakisääteisessä sosiaalihuollossa, järjestöjen ja yksilöiden harjoittamassa hyväntekeväisyystyössä sekä terveydenhuollon sosiaalityössä. Lisäksi myös vakuutus-pohjaisella sosiaalipolitiikalla on omat vaikutuksensa. Tieteelliset perustat taas voivat saada koulutusohjelmissa erilaisia painotuksia. Ne voivat olla sosiaalipoliittisissa järjestelmissä ja toimenpiteissä, teorioissa jotka käsittelevät sosiaalisia ilmiöitä tai käytännönteorioissa ja moraalis-eettisissä puolissa. Suomessa koulutus nojautuu vahvasti sosiaalipolitiikkatieteeseen sekä yhteiskunnallisten auttamisjärjestelmien tietopohjaan. (Kananoja 2010, 21-22.)

Palataan vielä sosiaalityöhön vaikuttaneeseen hyväntekeväisyystyöhön. Sen syvemmät juuret ulottuvat vuonna 1869 perustettuun Mary Richmondin järjestöön (COS - Charity Organisation Society), jonka tavoite oli systematisoida ja ammatillistaa satunnaiseksi jäänyt hyväntekeväisyys. Toisena vaikuttajana oli vuonna 1884 perustettu Jane Addamsin settlementtiliike, jonka ajatuksena oli työskentely asiakkaiden parissa. Näkökulmana oli, että köyhien arkipäivä oli lähtökohtana sosiaalityössä. COS:n käsitys sosiaalityöstä oli individualistinen, mikä poikkesi täysin settlementtiliikkeen yhteisöllisestä ajatuksesta. (Raunio 2009, 13-15.)

Kyösti Raunio (2009, 64-65) kuvaa sosiaalityötä interventiona ihmisen ja ympäristön väliseen vuorovaikutukseen. Kirjassaan hän avaa kansainvälisen sosiaalityön määritelmään, jossa sosiaalityön tavoite on muutoksen tekeminen, ongelmien ratkaisu inhimillisissä suhteissa ja ihmisten toimintavoiman lisääminen. Määritelmän perusteella sosiaalityö muodostuu kokonaisuudesta teoriaa, arvoja sekä tietoa ja käytäntöä. Horsma (2004,92) jatkaa samaa näkemystä muutostyöstä käsitellessään julkaisussaan sosiaalityötä ja sosiaaliohjausta sosiaalihuollossa. Sosiaalityö on sekä yksilökohtaista muutostyötä, jonka fokus on vaikeista elämäntilanteista selviämässä ja sosiaalisten toimintaedellytysten lisäämisessä että yhteiskunnallista muutostyötä vaikuttamalla tietoa välittämällä ja osallistumalla suunnittelutyöhön.

Sosiaalihuoltolaissa (1301/2014) 15§ sosiaalityö määritellään seuraavasti:

” Sosiaalityöllä tarkoitetaan asiakas- ja asiantuntijatyötä, jossa rakennetaan yksilön, perheen tai yhteisön tarpeita vastaava sosiaalisen tuen ja palvelujen kokonaisuus, sovitetaan se yhteen muiden toimijoiden tarjoaman tuen kanssa sekä ohjataan ja seurataan sen toteutumista ja vaikuttavuutta. Sosiaalityö on luonteeltaan muutosta tukevaa työtä, jonka tavoitteena on yhdessä yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen kanssa lieventää elämäntilanteen vaikeuksia, vahvistaa yksilöiden ja perheiden omia toimintaedellytyksiä ja osallisuutta sekä edistää yhteisöjen sosiaalista eheyttä.”

Kohtaaminen on yksi olennainen osa sosiaalityötä. Muita ovat muutoksen tavoittelu sekä vaikuttaminen rakenteisiin. Niiden rooli korostuu ongelmatilanteessa, jossa yhden tai useamman kasvu tai selviytyminen vaarantuu. Silloin eteenpäin vievän muutoksen voi saada aikaan asiakkaan lähtökohdasta työskentelemällä, asiakkaan sekä yhteisön vastuuta lisäämällä ja voimavaroja vahvistamalla. (Wallin 2011, 89.)

3.2 Sosiaalityö koulussa

Koulusosiaalityö pohjautuu viitekehykseltään yhteiskuntatieteelliseen tietoon. Työssä sovelletaan tietoa myös käyttäytymistieteistä sekä käytännön kokemuksesta. Työskentely tapahtuu sosiaali- ja terveystoimen sekä opetustoimen rajapinnoilla. Tärkeimmäksi sosiaalityössä korostuu sosiaalisten ongelmien huomaaminen ja puuttuminen niihin. Toimintaa voidaan kuvaila tavoitteelliseksi ja suunnitelmalliseksi. (Gråsten-Salonen & Mehtiö 2016, 360.)

Lastensuojelun ja perusopetuksen lainsäädäntö ovat määrittämässä koulusosiaalityötä. Ohjaavina lakeina ovat myös laki ammatillisesta koulutuksesta sekä lukiolaki. Opetussuunnitelmien perusteet ohjeistavat yksityiskohtaisesti turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistämistä oppimisympäristöissä, oppimiseen liittyvien vaikeuksien havaitsemiseksi ja puuttumiseksi. Lastensuojelun lainsäädännössä koulusosiaalityö määritellään ehkäiseväksi lastensuojelutyöksi, jonka tehtävänä on lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja kasvun tukeminen ja edistäminen, mutta siihen kuuluu myös tukea vanhempia ja opetushenkilöstöä. Ehkäisevä työ ei tarkoita ainoastaan vaikeuksien ehkäisemistä vaan myös kartoitusta tuen tarpeelle. (Wallin 2011, 96.)

Koulussa ja oppilaitoksessa tapahtuva sosiaalityö on asiakas- ja asiantuntijatyötä. Siinä muodostetaan yksilölle, perheelle tai yhteisölle kokonaisuus sosiaalisista tuista ja palveluista, jotka ovat heidän tarpeitaan varten. Muiden tahojen tarjoama tuki sovitetaan koulukuraattorilta saadun sosiaalisen tuen kanssa yhteen. Koulukuraattori ohjaa sekä seuraa palvelukokonaisuuden toteutumista ja miten se on vaikuttanut. Koulukuraattori tuo mukanaan sosiaalihuollon ja sosiaalityön osaamisen ja asiantuntijuuden suunniteltaessa ja kehitettäessä koulun toimintaa ja palveluita. (Gråsten-Salonen & Mehtiö 2016, 360-362.)

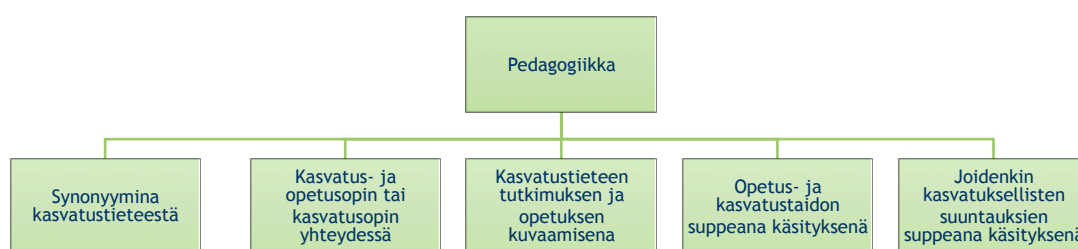
Tiivistetysti voidaan koulusosiaalityötä kuvailla kouluympäristössä annettavaksi varhaiseksi, kohdennetuksi ja osallistavaksi tueksi. Koulusosiaalityössä vuorottelee yksilöllinen ja yhteisöllinen työ, joka kuvaakin hyvin työn luonnetta, monikerroksisuutta ja laaja-alaisuutta. Kasvatustieteellinen viitekehys sekä erityispedagogiikka ovat osana myös koulusosiaalityössä, koska isona osana työtä on vaikuttaminen lapsen ja nuoren kasvuun, kehitykseen sekä niiden poikkeamiin. (Wallin 2011, 90-93.)

3.3 Sosiaalipedagogiikan määritelmä

Sosiaalipedagogiikka esiintyy kirjallisuudessa monitasoisena. Se voidaan nähdä yhteiskunnallisena liikkeenä, tieteellisenä oppialana, yleisperiaatteena tai osana tieteellistä pedagogiikkaa.

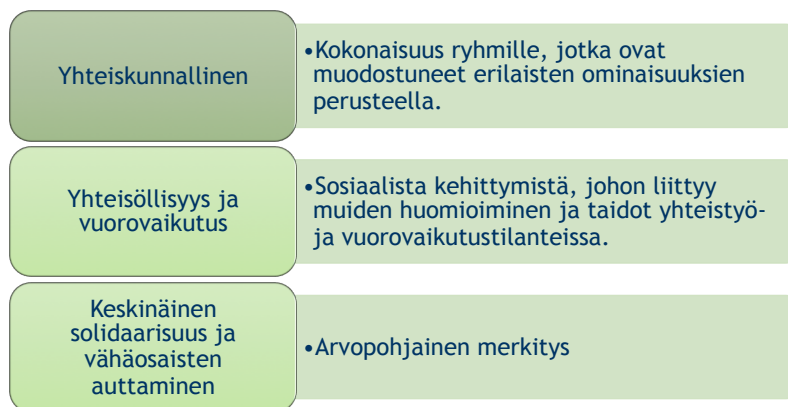
Siihen viitataan myös puhuttaessa yhteiskunnallisesta toimintajärjestelmästä, joka pedagogisin tavoin ehkäisee ja lievittää sosiaalisissa haasteissa. Sosiaalipedagogiikan avulla voidaan pyrkiä tunnistamaan pedagogisia piirteitä sosiaalisissa haasteissa sekä niiden ilmenemisessä ja vaikutuksissa ja hahmottamaan haasteiden ehkäisyä pedagogisissa strategioissa yksilö- ja yhteiskuntatasolla. (Hämäläinen & Kurki 1997, 13-14.)

Avataan hieman käsitteitä, joista muodostuu sosiaalipedagogiikka. Siinä yhdistyy sosiaalinen ja pedagoginen näkökulma, joiden keskiössä ovat yhteiskunta, ihminen, sosiaaliset haasteet sekä niiden ratkaiseminen. Niin pedagogiikalla kun sosiaalinen-sanallakin on monia merkityksiä. Pedagogiikasta voidaan käyttää viittä eri merkitystä:

Kuvio 2: Pedagogiikan viisi merkitystä (Hellström 2008, 295).

Sosiaalisen-sanasta voidaan nostaa esiin etenkin kolme merkitystä:

Kuvio 3: Sosiaalisen-sanana kolme merkitystä (Hämäläinen & Kurki 1997, 15).

Leena Kurki (2006, 75) kuvaa sosiaalipedagogiikan olevan luonteeltaan sääntöjä ja ohjeita noudattelevaa. Sosiaalipedagogiikasta on monenlaisia määritelmiä. Professori Jaume Trilla (2004) luonnehtii sosiaalipedagogiikkaa kolmella tavalla (ks. Kurki, Nivala & Sipilä-Lähdekorpi 2006, 76).

- 1) Yksi määritelmä on, että sosiaalipedagogiikka tukee ihmisen sosiaalista kasvua. Toisin sanoen se tukee sosiaalisuuteen. Voidaan ajatella ihmisellä olevan osa-alueina fyysisyys, sosiaalisuus, älyllisyys ja affektiivisyys, joita voidaan erillisesti kasvattaa sekä tukea. Näin ollen sosiaalipedagogiikka on kasvatuksen näkökulmasta sosiaalista tiedettä, jonka päämääränä on auttaa ihmistä sosiaalisessa kansalaisuuteen kypsymisessä ja kasvamisessa.
- 2) Toisen määritelmän mukaan sosiaalipedagogiikka nähdään oppialana ihmisiä varten, jotka elävät sosiaalisissa ristiriidoissa. Tässä yhteydessä se nähdään varsinkin ennaltaehkäisevänä työnä nuorten keskuudessa.
- 3) Kolmantena sosiaalipedagogiikka nähdään kasvatustyönä ihmisten arjessa ja vapaa-aikana muodollisten järjestelmien, kuten koulujen, ulkopuolella. Yhteiskunnassa tapahtuvien muutosten myötä kolme edellä olevaa sosiaalipedagogiikan piirrettä eivät ole enää riittäviä muun muassa siitä syystä, että perhetyö ja koulun sosiaalityö ovat puhdasta sosiaalipedagogista työtä.

Kun sosiaalipedagogiikkaa käytetään työssä, viitekehyksestä käsin tarkastellaan niin lähtökoh-
tia, tarkoituksia kuin toimintamuotojakin. Keskeisenä tavoitteena sosiaalipedagogisessa työ-
kentelyssä on auttaa ihmistä itsensä auttamiseen sekä aloittaa prosesseja, jotka edesauttavat
kehittämään itseään. (Hämäläinen & Kurki 1997, 18-19.)

3.4 Sosiaalipedagogiikka koulun sosiaalityössä

Pirkko Sipilä-Lähdekorpi liittää sosiaalipedagogiikan koulukuraattorityön läheisyyteen. Se on
oppiala, joka hyödyntää tutkimustietoa sekä yhteiskuntatieteistä että kasvatustieteistä. Kes-
keisintä pedagogiselle ajattelulle on suhde yhteiskunnan ja yksilön välillä sekä pedagoginen
suhde. Kasvattajan ja kasvatettavan väliseltä pedagogiselta suhteelta edellytetään aitoutta,
dialogisuutta sekä vuorovaikutuksellisuutta unohtamatta yhteisöllisyyttä. Tarkoituksena on
aidon suhteen löytäminen yksilöllisyyden ja yhteisöllisyyden välillä. Leo Nyqvist (1998) näkee
sosiaalipedagogiikassa ja sosiaalityössä paljon yhtäläisyyksiä ja käyttäisikin niistä sosiaalinen
työ -yläkäsitetä. Yhdistävänä tekijänä hän näkee molemmissa sosiaalisen työn, jota tehdään
marginaalissa elävien ja haasteista kärsivien ihmisten ja yhteisöjen kanssa. (Sipilä-Lähdekorpi
2004, 29.)

Sosiaalipedagogiikka näkyy koulusosiaalityössä lisääntyvänä toiminnallisuutena, yhteisöllisyy-
tenä sekä nuorten omana näkökulmana. Sen avulla korostuvat kohtaaminen ja dialogisuus
aikuisen ja lapsen sekä työntekijän ja asiakkaan välillä. Sosiaalipedagogiikka painottaa osallis-
tavuutta ja reflektiivisyyttä ajattelussa, jonka pohjana on kriittinen ajattelu. (Wallin 2009,
92.)

3.5 Sosiaaliohjauksen määritelmä

Sosiaaliohjauksesta löytyy vähän tutkittua tietoa, pelkästä ohjauksesta enemmänkin. Sosiaalialan työssä ohjaus on kasvattanut enenevästi jalansijaa ihmisten muuttuneiden arkielämän tilanteiden takia. Vaatimuksia ohjaukselliselle työlle asettavat yhteiskunnallisessa ilmapiirissä korostetut kansalaisten aktiivisuus, velvollisuus ja vastuu. (Helminen 2016, 14.)

Lähtökohtana sosiaaliohjauksessa ovat asiakkaan haasteet elämänhallinnassa ja yhteiskunnan tai yhteisön toimintaan osallistumisessa. Palvelun- ja tuentarve arvioidaan ja kartoitetaan asiakkaan elämäntilanteen, voimavarojen, toimintakyvyn sekä hyvinvoinnin perusteella. Tarkastelussa otetaan huomioon myös asiakkaan elinympäristön ja yhteiskunnan toimintoihin osallistuminen. (Helminen 2016, 15-16.)

Tavoitteena sosiaaliohjauksessa on tukea asiakasta elämänhallinnan ja arjenhallinnan osa-alueilla. Elämänhallinnan tukemisella pyritään kohentamaan elämänlaatua - tosin sanoen tyytyväisyyttä omaa elämää kohtaan. Arjenhallintaan sisältyvät elämän ympärillä olevat puitteet kuten asuminen, työ, opiskelu ja vapaa-aika ihmissuhteita unohtamatta. Sosiaaliohjausta voidaan kuvata muutostavoitteisena työnä; tarkoituksena on saada asiakkaalle parempi huominen ja tulevaisuus. Tavoitteena on myös sosiaalisen ja psyykkisen hyvinvoinnin ja ihmissuhteiden edistäminen. Päämääränä voidaan sosiaaliohjauksessa nähdä syrjäytymisen ehkäisy sosiaalisten ongelmien ehkäisyä ja korjaamista painottaen. (Helminen 2016, 15-16.)

Sosiaalihuoltolaki (1301/2014) 16§ määrittelee sosiaaliohjauksen seuraavasti:

” Sosiaaliohjauksella tarkoitetaan yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen neuvontaa, ohjausta ja tukea palvelujen käytössä sekä yhteistyötä eri tukimuotojen yhteensovittamisessa. Tavoitteena on yksilöiden ja perheiden hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen vahvistamalla elämänhallintaa ja toimintakykyä.”

Sosiaaliohjauksen kivijalkana on asiakaslähtöisyys. Asiakkaan odotukset ja toiveet otetaan huomioon, jotta työskentelyyn osallistuminen asiakkaan osalta helpottuu. Oleellista on, että työskentely tapahtuu asiakkaan kanssa yhdessä. Yhtenä osana sosiaaliohjausta on palveluohjaus. Siinä tarkastellaan asiakkaalle tilanteeseen sopivia palveluvaihtoehtoja, niiden saataavuus ja koordinointi sekä palveluiden käytön seuranta. Sosiaaliohjaukseen kuuluu myös moniammatillinen ja monialainen verkostotyö. (Helminen 2016, 17, 20.)

Sosiaaliohjauksen työkäytäntöjä ovat tiedottaminen, neuvominen ja ohjaus, joita käytetään asiakkaan tilanteesta riippuen. Ohjaus voi toteutua yksilöohjauksena tai asiakasryhmän ohjauksena. Ohjauksessa tarkastellaan yhdessä asioita, jotka vaikuttavat asiakkaan arkeen ja elämään, sekä työskennellään yhdessä laadittujen tavoitteiden ja suunnitelmien suuntaisesti. (Helminen 2016, 19.)

3.6 Sosiaaliohjaus koulussa

Koulun sosiaaliohjauksen tarkoituksena on ehkäistä oppilaiden ongelmien kasaantumista jo varhaisessa vaiheessa. Se on oppilaille annettavaa sosiaalista tukea. Sitä voidaan sanoa matkailan kynnyksen toiminnaksi, jonka tavoite on lisätä oppilaan osallisuutta ja ehkäistä hyvissä ajoin ongelmien kertymistä. Sosiaaliohjausta saatetaan tarvita varsinkin nivel- ja murrosvaiheissa kun siirrytään esiopetuksesta ensimmäiselle luokalle tai ala-asteelta yläasteelle. Työssä toimitaan kasvatuksen, sosiaalisen ja koulutuksen rajapinnoilla. Sosiaaliohjauksen avulla tuetaan oppilaan elämänhallintaa, vahvistetaan oman elämän subjektiivuutta ja sosiaalista pääomaa sekä lisätään mahdollisuuksia osallisuudelle. Nämä toimivat vastakohtana eriarvoistavalle yhteiskuntakehitykselle. Normeiltaan koulun sosiaaliohjaus nojautuu sosiaali- ja koululainsäädäntöön. (Pesonen & Laine 2016, 71.)

4 Opinnäytetyön tausta

Kunnan koulukuraattorit kuuluvat tällä hetkellä sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluiden alaisuuteen. Valmisteilla olevan maakuntauudistuksen sekä sosiaali- ja terveystalouden palvelurakennemuutoksen takia sosiaali- ja terveydenhuoltopalvelut siirtyisivät maakuntien hallinnoimiksi. Maakunta- ja soteuudistuksen tarkoituksena on perustaa uusia maakuntia ja tehdä rakenne-, palvelu- ja rahoitusuudistuksia sosiaali- ja terveydenhuoltoon. Tavoitteena on yhdenvertaisempi palvelutarjonta, hyvinvointi- ja terveyserojen sekä kustannusten kasvun vähentäminen. (Maakunta- ja soteuudistus 2018.) Tutkimukseni kohteena olevassa kunnassa oli harkinnassa se, että koulukuraattorit jäisivät kuntaan ja siirtyisivät sivistyspalveluiden alaisuuteen, eivätkä sosiaali- ja terveystalouden mukana maakuntiin. Opinnäytetyön aiheesta keskusteltaessa kunnassa ei oltu vielä tehty päätöksiä asian suhteen. Opinnäytetyön tekemisen aikana kunnanhallitus päätti, että koulukuraattorit jäävät kuntaan ja siirtyvät sivistyspalveluiden alaisuuteen.

Kunnissa psykologi- ja koulukuraattoripalvelut järjestetään joko sivistystoimen tai sosiaali- ja terveydenhuollon alaisuudessa. Maakunta- ja soteuudistuksen myötä oppilas- ja opiskelijahuollon järjestämisvastuu muuttuisi. Uudistuksessa kouluterveydenhoitajat siirtyisivät maakunnan alaisuuteen, kun taas psykologi- ja koulukuraattoripalvelut jäisivät kuntiin. Niissä kunnissa joissa psykologi- ja kuraattoripalvelut ovat sivistystoimessa, uudistuksen tuomat muutokset ovat vähäisempiä kuin kunnissa, jotka järjestävät edellä mainitut palvelut sosiaali- ja terveydenhuollossa. Tässä tapauksessa kunnat joutuvat miettimään siirtymistä sivistystoimen alaisuuteen tai muita ratkaisuja. Joka tapauksessa uudistuksesta, jossa oppilashuollon palvelut olisivat rinnan kunnassa ja maakunnassa, herää kysymyksiä toimintamalleista, johtamisesta ja kehittämisestä sekä yhteistyörakenteista. (Antila & Myllymäki 2018, 1.)

Opettajien ammattijärjestö OAJ, Koulukuraattorit ry ja Suomen Psykologiliitto yhteisessä tiedotteessaan ottavat kantaa oppilas- ja opiskelijahuollon psykologi- ja koulukuraattoripalve-

luiden järjestämisvastuusta maakunta- ja soteuudistuksessa. He vaativat, että koulukuraattoreiden, psykologien ja opettajien tiivis yhteistyö säilyisi, jotta oppilaiden hyvinvoinnin edistäminen ja ongelmien ehkäiseminen onnistuisi. (Opetusalan Ammattijärjestö 2016.) He ovat siis sitä mieltä, että psykologi- ja koulukuraattoripalveluiden tulisi siirtyä sivistyspalveluiden alaisuuteen.

5 Aiemmat tutkimukset

Aiempien tutkimuksia ja opinnäytetöitä koulukuraattoreista ja heidän työstään on tehty. Koulukuraattoreiden näkemyksiä työstään oli Anna-Leena Terrihauta selvittänyt omassa opinnäytetyössään Koulukuraattorien näkemyksiä työstään. Työn tavoitteena oli koulukuraattoripalveluiden kuvaus ja määrittely sekä koulukuraattoreiden näkemykset työstään. Terrihaudan työssä koulukuraattoreiden näkemyksissä tulivat esille heidän kaksoisfunktio koulun sosiaalityöntekijöinä sekä kasvattajina. (Terrihauta 2010.)

Terhi Pippuri on lisensoitutyössään tutkinut koulun sosiaalityön asiakkuuksia ja asiakasprosesseja. Työssä käsiteltiin asiakkuuksien syistä, kestosta ja tiheydestä aina yhteistyöhön ja palvelunohjaukseen. Suurimmat syyt koulukuraattorin luo tulemiselle olivat käyttäytyminen ja sosiaaliset suhteet. Varsinkin pojilla syyt liittyivät enemmän käyttäytymiseen ja tytöillä sosiaalisiin suhteisiin. (Pippuri 2015.)

6 Opinnäytetyön toteuttaminen

6.1 Tarkoitus ja tavoitteet

Opinnäytetyössäni tarkastellaan koulukuraattorin työtä sekä sen tulevaisuuden näkymiä. Siinä tutkitaan koulukuraattoreiden näkemyksien perusteella, mistä teoreettisesta pohjasta he työhönsä orientoituvat ja näkevätkö he sen muuttuvan tulevaisuudessa. Lähestyn työtäni hakemalla vastausta seuraavaan pääkysymykseen:

Miten koulukuraattorit näkevät työhön orientoitumisensa nyt ja tulevaisuudessa?

Tarkennan tätä kysymystä seuraavien näkökulmien avulla, joista olen muodostanut alakysymykseni:

1. Millaisena koulukuraattorit kuvaavat työnsä teoreettisia näkökulmia tällä hetkellä?
2. Miten organisatorisen sijoittumisen muutokset nähdään suhteessa viitekehukseen?
3. Millaisena kuraattorit näkevät työnsä tulevaisuudessa?

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on avata koulukuraattoreiden näkemysten perusteella millaisiin teorioihin heidän työskentelynsä pohjautuu ja minkälaista osaamista työssä tarvitaan. Tämä selkiyttää sosionomeille koulukuraattorin työn sisältöä ja auttaa työstä kiinnostuneita valitsemaan sellaisia opintojaksoja opintoihinsa, jotka tukisivat tulevaa työskentelyä koulu-

raattorina mahdollisimman hyvin. Tutkielman tavoitteena on myös jakaa työelämän yhteistyökumppanille tietoa koulukuraattoreiden näkemyksiä työstään sekä heidän ajatuksistaan siitä, miten tuleva muutos sivistyspalveluiden alaisuuteen näyttäytyisi siinä.

6.2 Tutkimusmenetelmät

6.2.1 Laadullinen tutkimus

Tutkimusmenetelmänä laadullinen tutkimus keskittyy ihmisten välisten ja sosiaalisten merkitysten maailmaan, joilla tavoitellaan koettuja todellisuuksia ihmisen kuvaamana (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2009, 118). Se pyrkii tuomaan esiin ymmärryksen ilmiöstä, eli kertomaan mistä on kyse. Ilmiön selvittämiseksi kvantitatiivinen tutkimus tarvitsee oikeat kysymykset tiedon keräämiseksi, kvalitatiivisessa tutkimuksessa käsitellään yhtä suurta kysymystä, jolle avuksi luodaan tarkentavia kysymyksiä. (Kananen 2017, 32-33.) Strauss ja Corbin (1998) määrittelevät laadullisen tutkimuksen tutkimukseksi, jossa ei käytetä tilastollisia menetelmiä tai määrällisiä keinoja löydöksiin päästäkseen. Siinä käytetään lukujen sijasta lauseita ja sanoja, eikä pyritä yleistämään tutkittavaa ilmiötä. (ks. Kananen 2017, 35.) Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on kuvata, ymmärtää ja tulkita tutkittavaa ilmiötä ja antaa sille syvälinen näkemys. Aineiston analyysivaiheesta puuttuu kvantitatiiviselle tutkimukselle tyypilliset tiukat tulkintasäännöt, kyseinen prosessi on syklinen. Creswell (2007) on taas maininnut laadullisen tutkimuksen ominaisuuksiksi muun muassa aineiston keruun vuorovaikutussuhteessa tutkittavan kanssa sekä tutkittavien näkökulmien, merkitysten ja näkemysten huomioimisen. (Kananen 2017, 34-35.)

Tutkimuksen aineisto kerättiin laadullisella tutkimusmenetelmällä, koska sen avulla saadaan parhaiten esille koulukuraattoreiden omat näkemykset siitä, millaiset tekijät orientoivat heitä työhönsä. Haastattelussa koulukuraattorin voidaan ajatella pystyvän spontaanimminkin kertomaan ajatuksiaan, jolloin esiin voi tulla jotain, mitä ei kysymyksillä tai kyselylomakkeella oltaisi saatu esille.

6.2.2 Teemahaastattelu

Teemahaastattelu on tyypiltään puolistrukturoitu haastattelumenetelmä (Hirsijärvi & Hurme 2008, 47). Teeman käsittely on tärkeintä, vaikka suunnitellut kysymykset eivät etenisikään järjestyksessä. Laadullisessa haastattelussa voidaan käyttää myös esitettyjä väittämiä, kuvia tai keskustelua herättäviä muita materiaaleja. (Leinonen, Otonkorpi-Lehtoranta & Heiskanen 2017, 67.)

Teemahaastattelu menetelmänä sopii hyvin erilaisiin tutkimustarkoituksiin sen joustavuuden vuoksi. Haastattelussa tutkittavan kanssa ollaan kielellisessä vuorovaikutuksessa, joka mahdollistaa tiedonhankinnan suuntaamisen siinä hetkessä. Samalla esiin voidaan saada motiiveja vastausten takaa. Haastattelun etuina esimerkiksi nähdään, että tutkittava pystyy vapaasti

tuomaan esille itseään koskevia asioita, tutkimuksen aiheesta on vähän tutkittua tietoa, haastattelun anti liittyy osaksi suurempaa kontekstia ja tietoa halutaan syventää perusteluin. Haastattelun ongelmana pidetään sitä, että tutkijan pitäisi olla myös taitava ja kokenut haastattelija. (Hirsijärvi & Hurme 2011, 35-36.)

Tutkimuksen aineisto kerättiin teemahaastattelulla, jonka aihepiirejä käsiteltiin seuraavien pääteemojen avulla; koulukuraattoriyö, koulukuraattoriyö tulevaisuudessa ja koulukuraattoriyö muutoksen jälkeen. Haastattelun halusin etenevän omalla painollaan, mutta tein silti pääteemojen alle kysymyksiä tiedon saamisen varmistamiseksi.

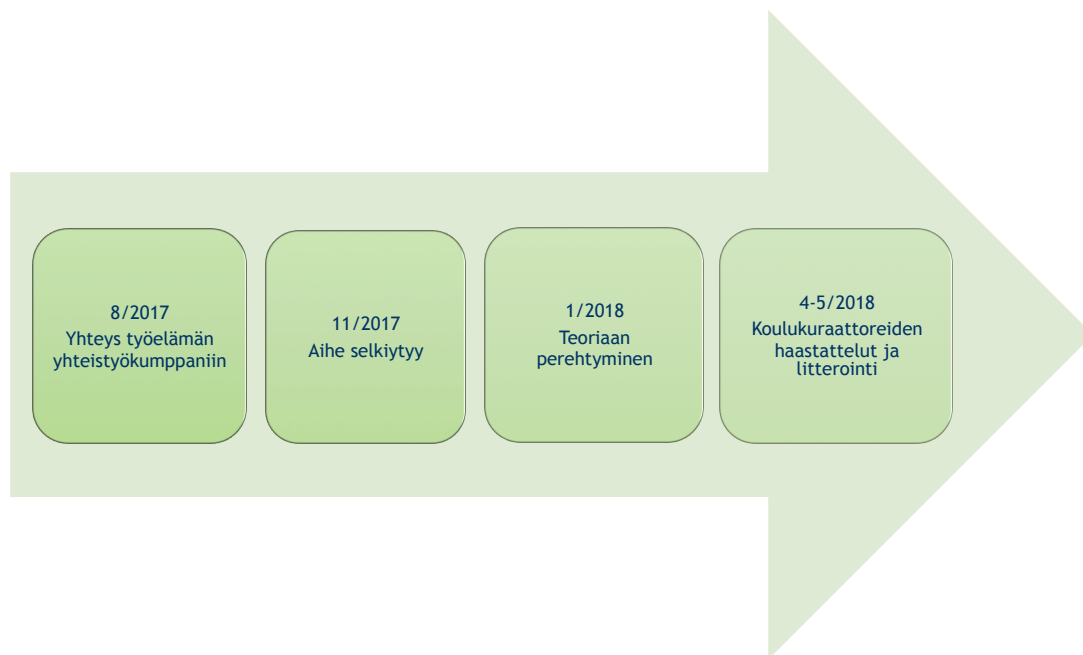
6.3 Opinnäytetyön prosessi

Sosionomiopintojen aikana mielenkiintoni koulukuraattorin työtä kohtaan heräsi. Se kiinnosti ensinnäkin sen vuoksi, ettei minulla ollut tarkkaa käsitystä heidän työstään, ja toisekseen siitä, että haluan työskennellä lasten, nuorten ja perheiden parissa. Vielä tässä vaiheessa minulla ei ollut käsitystä opinnäytetyöni aiheesta. Ajatus heräsi vasta myöhemmin, kun opinnäytetyö tuli ajankohtaiseksi opinnoissani.

Alun perin olin yhteydessä työelämän yhteistyökumppaniin työharjoittelun tiimoilta. Sillä hetkellä työharjoittelu siellä ei onnistunut, mutta opinnäytetyön tullessa ajankohtaiseksi otin uudelleen yhteistyötahoon yhteyttä. Hänellä oli tarjota aihe, joka liittyi koulukuraattoreiden hallinnolliseen sijoittumiseen. Kun se yhdistyi koulukuraattoriyöhön, palaset loksahdivat paikoilleen.

6.4 Prosessin vaiheet

Prosessi käynnistyi jo elokuussa 2017, kun otin opinnäytetyön tiimoilta yhteyttä työelämän yhteistyökumppaniin. Syksyn aikana tapasimme muutaman kerran; ensimmäisellä kerralla pohdimme mahdollista aihetta ja toisella kerralla kun tapasimme, oli aikaa kulunut ja elettiin jo marraskuuta. Opinnäytetyöni aihe alkoi hahmottua nykyiselleen.

Kuvio 4: Prosessin vaihteet.

Varsinaisesti opinnäytetyöprosessini käynnistyi kun aihe selkiytyi. Aloin perehtyä siihen liittyvään aineistoon. Etsin kirjoja ja materiaalia sosiaalityöstä, sosiaalipedagogiikasta ja sosiaaliohjauksesta sekä koulukuraattorityöstä. Sain työelämän yhteistyökumppanilta kunnan koulukuraattoreiden yhteistiedot. Laitoin heille sähköpostia opinnäytetyöstäni ja haastattelusta helmikuussa. Haastatteluajankohta kuitenkin viivästyi ja pääsin sopimaan haastatteluajoja vasta maaliskuun vaihteeseen. Haastatteluajan sain sovittua kahdeksan koulukuraattorin kanssa yhdeksästä. Kahden koulukuraattorin kanssa kuitenkin haastatteluajat peruuntuivat kahteen kertaan, eikä uusia haastatteluajoja ehditty tiukan aikataulun vuoksi enää järjestämään. Haastateltavien määrä oli lopulta kuusi.

Haastattelut toteutettiin kevään 2018 aikana. Ensimmäinen haastattelu toteutettiin 21.3, toinen haastattelu 22.3, kolmas haastattelu 23.3, neljäs haastattelu 26.3, viides haastattelu 27.3 ja kuudes haastattelu 3.4. Haastattelut tapahtuivat koulukuraattoreiden kouluilla ja ne kestivät keskimäärin tunnin verran. Aikaa olin kuitenkin varannut enemmän käytettäväksi, koska halusin haastatteluiden etenevän omalla painollaan. Käytin teemahaastattelun runkona kolmea teemaa; koulukuraattorityö, koulukuraattorityö tulevaisuudessa ja koulukuraattorityö muutoksen jälkeen. Kolmen teeman alle olin kerännyt muutamia apukysymyksiä. Haastattelu-
rungon (kts. Liite 1) lähetin ennen haastatteluja niille koulukuraattoreille, jotka sen halusivat. Haastattelut nauhoitettiin tietokoneen nauhurilla ja litteroitiin sanatakkasti. Yhden haastattelun sisältö oli hävinnyt haastattelun ja litteroinnin välisenä aikana, joten käytettävissäni oli viiden koulukuraattorin haastattelut. Tulokset saatiin laadullisen tutkimuksen teoriaohjauksen sisällönanalyysin avulla.

6.5 Aineiston analysointi

Pohdin pitkään mitä aineistoanalyysia käyttäisin tutkielmassani. Päädyin lopulta teoriaohjajaan sisällönanalyysiin, joka etenee aineiston ehdoilla aineistolähtöisen analyysin tapaan. Tämä palvelee opinnäytetyöni aihetta parhaiten, koska tarkoitus on tutkia koulukuraattorin työtä olemassa oleviin teorioihin pohjautuen. Teoriaohjaavassa sisällönanalyysissa teoreettiset käsitteet ovat jo tiedossa, kun aineistolähtöisessä ne luodaan aineistosta. Teoriaa hyödynnetään etsimällä selityksiä ja vahvistusta, jotka tukevat aineistosta tehtyjä löydöksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2011, 117, Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Aineiston teemoittelussa hyödynsin haastatteluissa käyttämäni runkoa, muutamaa muutosta lukuun ottamatta. Teemoina haastattelussa olivat koulukuraattorin työ nyt, koulukuraattorin työ tulevaisuudessa ja koulukuraattorin työ organisatorisen muutoksen jälkeen. Analyysivaiheessa teemoiksi muodostuivat koulukuraattorin työn ammatillinen ydin, koulukuraattorin työ tulevaisuudessa sekä osaaminen ja menetelmät, koska opinnäytetyöni otsikointi ja tutkimuskysymyksen muoto hieman muuttui. Tämä palvelee paremmin opinnäytetyölleni asettamia tavoitteita ja tulosten lukemista. Aineiston jaoin kolmeen teemaan; koulukuraattorin työn ammatillinen ydin, koulukuraattorin työ tulevaisuudessa sekä osaaminen ja menetelmät (kts. Kuvio 4). Teemojen alle luokittelin aiheet kysymyksien perusteella; koulukuraattoreiden näkemykset omasta työstään, keskeisestä tavoitteesta työssään, yhteisöllisyyden näkymisestä työskentelyssä, sekä syyt koulukuraattorin luo tulemisesta. Koulukuraattorin työ tulevaisuudessa -teeman alle luokittelu muodostui aiheista; koulukuraattorityö tulevaisuudessa, orientoituminen työhön tulevaisuudessa, oppilashuolto tulevaisuudessa, lisäosaaminen tulevaisuudessa, orientoituminen työhön organisatorisen muutoksen jälkeen, mitä toivoisi muuttuvan/säilyvän muutoksessa ja mitä hyvää muutoksessa on. Oman kappaleen saivat vielä osaaminen ja menetelmät, jossa luokittelin aineiston tietoihin ja taitoihin sekä menetelmiin.

Kuvio 5: Aineiston teemat.

Haastateltavana oli kuusi koulukuraattoria, joista yhden haastattelussa nauhoitettu äänite oli hävinnyt. Haastattelun kesto oli keskimäärin tunti. Aineisto litteroitiin sanatarkasti, tekstiä niistä tuli yhteensä 40 A4-sivua. Haastateltavien taustatiedoista viidestä koulukuraattorista kaksi oli sosionomeja, yhdellä oli sosionomi ylempi-AMK, yksi oli yhteiskuntatieteiden maisteri ja yksi sosiaalityöntekijä. Koulutustaustasta löytyi myös kasvatustieteellisen ja erityispedagogiikan opintoja, ratkaisukeskeisen terapeutin koulutus sekä ammatillisen opettajan pätevyys. Koulukuraattorin työkokemusta oli jokaisella enemmän kuin 5 vuotta. Koulukuraattorit työskentelivät useammalla koululla. Asiakkaita heillä oli esikoulusta, ala-asteelta, yläasteelta, lukiosta sekä aikuiskoulutuksesta.

7 Tulokset

Opinnäytetyöni haastatteluiden tuloksien teemoiksi muodostuivat koulukuraattorin työn ammatillinen ydin sekä koulukuraattorin näkemykset tulevaisuuden koulukuraattorityöstä. Jälkimmäisessä teemassa käsitellään myös näkemyksiä organisatorisesta sijoittumisesta sekä orientoitumisen muuttumisesta. Koulukuraattoreiden näkemykset työn vaatimasta osaamisesta ja käytössä olevista menetelmistä ovat omana kappaleena, jotta tulokset palvelisivat paremmin tavoitteita. Niiden alle keräsin haastatteluissa esiin tulleet teemat, joista tulivat

vastaukset tutkimuskysymyksiin. Tekstiin on lisätty haastatteluista suoria lainauksia, joista on muokattu tunnistettavuus ja puhekielisyys pois.

7.1 Koulukuraattorin ammatillinen ydin

Kaikki olivat sitä mieltä, että koulukuraattorin työhön orientoiduttiin sosiaalityöstä, tosin painotukset saattoivat vaihdella. Yksi oli sitä mieltä, että työssä on enemmän sosiaaliohjausta, kun taas toinen mielsi sosiaalityön sisältävän sosiaaliohjauksen elementtejä. Viidestä koulukuraattorista kolme oli kuitenkin sitä mieltä, että työ on sosiaalityön lisäksi myös sosiaaliohjausta, kaksi lisäsi siihen vielä sosiaalipedagogiikan. Kaksi koulukuraattoria näkivät sen olevan pelkästään sosiaalityötä. Sosiaalityön, sosiaalipedagogiikan ja sosiaaliohjauksen lisäksi esille nousi myös kasvatustieteellinen teoria. Se koettiin hyväksi etenkin pienten lasten kanssa työskennellessä.

”Kyllä minä sanoisin, että kaikkia noita (sosiaalityö, sosiaalipedagogiikka, sosiaaliohjaus) ehdottomasti,” (koulukuraattori 5, sosionomikoulutus).

”Minä ajattelen et se sisältää ongelman määrittelyn, ongelman ratkaisun, ennaltaehkäisevän työn ja psykososiaalisen työn ja sitä kautta ajattelee että se on koulun sosiaalityötä. Mutta varmasti sisältää elementtejä monestakin asiasta kuten sosiaalityö ylipäätänsäkin,” (koulukuraattori 1, yliopistokoulutus).

Yksi koulukuraattori kuvailee työtään sosiaalialan työnä:

” - niissä on monenlaisia määritelmiä ja muita, mutta kyllä se sosiaalinen on se pääjuttu, koska ne muut tahot löytyy kouluilta muilta ammattiryhmiltä. Tämä sosiaalipuoli on sitten kuraattorin alue,” (koulukuraattori 3, yliopistokoulutus).

Haastatteluissa nousi esiin keskeisenä tavoitteena ennen kaikkea oppilaan hyvinvointi. Viidestä haastateltavasta kolme oli sitä mieltä, että työn keskeinen tavoite on oppilaan hyvinvointi ja sen edistäminen. Lisäksi kolmesta yksi koulukuraattori mainitsi myös luokkahuoneen sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin. Kaksi haastateltavaa nostivat keskeiseksi tavoitteeksi oppilaan huolen tunnistamisen ja sen puheeksioton oppilaan kanssa, jotta oikeanlainen apu löytyisi. Apu saattoi olla oma työskentely tai ohjaus tarvittavan avun piiriin. Kuraattorit kokivat, että oppilaiden huolet koulussa ovat monimuotoisempia ja koulunkäyntiin vaikuttavat niin kotiolosuhteet kuin kaverisuhteet. Haastattelussa esiin nousikin oppimisen tuen lisäksi myös arjen ja vapaa-ajan sekä koti- ja kaverisuhteiden huomioiminen tuen suunnittelussa ja antamisessa.

”Oppilas kokisi koulunkäynnin sellaisena että hän selviää siitä ja sehän se minun tehtävä on koululla et oppilliset asiat ja sitten myös ne koti- ja sinne kave-

risuhteisiin liittyvät asiat olisi kunnossa et se jaksaisi käydä sitä koulua ja saisi sitten kaikki potentiaalinsa käyttöön,” (koulukuraattori 2, sosionomikoulutus.)

Sisällöltään koulukuraattorin työ on monipuolista, päällimmäisinä nousi esille kuitenkin lapsen ja nuoren auttaminen ja sekä ongelman ja huolen selvittäminen.

”Huolehtia lasten ja nuorten eduista ja heidän äänen esiintuominen,” (koulukuraattori 4, sosionomikoulutus).

”Oppilaan tukemista yhteistyössä kodin, koulun ja muiden yhteistyötahojen kanssa,” (koulukuraattori 3, yliopistokoulutus).

”Oppilaan, kouluyhteisön, koko koulun ongelman määrittelyä ja ratkaisua,” (koulukuraattori 1, yliopistokoulutus).

Lastensuojelulaki määrittelee koulukuraattorin työn ennaltaehkäiseväksi lastensuojelutyöksi. Moni koulukuraattori koki sen kuitenkin olevan enemmän korjaavaa työtä kuin ennaltaehkäisevää työtä. Suurin osa koulukuraattorin työajasta menee yksilötyöhön, eli yksittäisen oppilaan kanssa tehtävään työskentelyyn, jossa ongelmat ovat olleet jo olemassa koulukuraattorin luo tullessa. Ennaltaehkäisevälle eli yhteisölliselle työskentelylle jäi vain pieni osa työajasta. Pääsääntöisesti yksilötyötä tehtiin koulun aukioloaikana ja iltapäivällä työ painottui enemmän yhteydenpitoon vanhempien ja yhteistyötahojen kanssa, kirjauksien kirjoittamiseen sekä palavereihin. Yksi kuraattori toivoi työskentelyn alkavan jo ala-asteelta. Näin pystyttäisiin puuttamaan ongelmiin ja haasteisiin hyvissä ajoin.

”No kyllähän ennaltaehkäisevä tarkoitus on, että nopeasti saadaan puututtua et kyllä se näkyy tässä näin mutta sitten joskus on, että avuntarvetta olisi ollut jo aikaisemmin et se menee sinne korjaavan puolelle,” (koulukuraattori 5, sosionomikoulutus).

Ennaltaehkäisevä työ näkyi erilaisten ryhmien järjestämisenä, oppilashuollon suunnitteluna, tapahtuma- ja teemapäivien järjestämisenä sekä jalkautumisen oppilaiden keskuuteen. Koulukuraattori osallistuu myös ryhmäytymistilanteisiin, joita tulee siirryttäessä ala-asteelta yläasteelle ja yläasteelta lukioon. Ryhmiä koulukuraattorit pitivät vaihtelevasti ja tarpeen mukaan. Teemoja ryhmillä oli stressinhallinta Maestro, masennus ja ahdistus, irti paniikista, Friends, lasten eroryhmät taikuri ja vetskari, motivaatioryhmä, poikien ryhmä, käytös ja sosiaaliset suhteet, tsemppariryhmä ja malttiryhmä. Teemat ryhmille tulevat koulun oppilaiden tarpeista ja oppilashuoltoryhmässä esiin tulevista ilmiöistä. Suunnittelutyötä kuraattorit tekivät oppilashuoltoryhmissä yhteistyössä muiden koulun työntekijöiden kanssa. Ryhmässä suunniteltiin oppilashuoltoa, tapahtuma- ja teemapäiviä, aiheina esimerkiksi päihteet sekä kiusaaminen, sekä erilaisia kyselyitä oppilaille. Osa kuraattoreista jalkautuivat oppilaiden kes-

kuuteen ja havainnoimaan tilanteita työtilanteen salliessa. Yksi kuraattori kertoo, että mielellään jalkautuu esimerkiksi koulun hiihtopäiviin kohdatakseen oppilaat erilaisessa ympäristössä:

”Tämä on parasta työskentelyä et lähtee mukaan..., ... kun että teen jotain toimistotöitä, ne on hyviä kohtaamisia,” (koulukuraattori 5, sosionomikoulutus).

Haastatteluissa työtä kuvailtiin monilla tavoilla; ohjaaminen, neuvominen, auttaminen, tuen etsiminen ja löytäminen, tukeminen yhteistyössä kodin, koulun ja yhteistyötahojen kanssa, sosiaalialan näkemyksen tuominen ja esillä pitäminen oppilaan ja koulun arjessa, tukitoimien suunnittelu, riskien tunnistaminen, tilanteiden selvittelyä, ratkaisukeskeinen työskentely, yhteistyötapaamiset ja verkoston kasaaminen. Neljä viidestä haastateltavasta oli sitä mieltä, että työ sisältää ohjaamista. Yksi ei nähnyt työtä niinkään ohjauksena vaan yhteistyönä, jossa yhdessä mietitään asioita. Kaksi haastateltavaa toi esiin, että myös opettajia täytyy välillä auttaa ja ohjata. Varsinkin tilanteissa, joissa joudutaan selvittämään hankalia asioita vanhempien kanssa, koettiin opettajan vierittävän asian hoitamisen koulukuraattorin vastuulle.

Koulukuraattorin luokse lapset ja nuoret hakeutuvat joko itse tai kaverin, opettajan tai vanhemman ohjaamana. Syyt koulukuraattorin luokse menemiselle olivat monenlaisia; yläkoulussa, lukiossa ja aikuisopetuksessa käynnit liittyivät stressiin, ahdistukseen, masennukseen, poissaoloihin, motivaatio-ongelmiin, oppimisvaikeuksiin, talousvaikeuksiin ja kiusaamiseen, kun taas alakoulussa käynneillä käsiteltiin enemmän kaverisuhteisiin, perhetilanteisiin, kiusaamiseen, käyttäytymiseen ja käytöshäiriöihin liittyviä asioita. Koulukuraattorit kokivat varsinkin masennuksen ja mielialuongelmien lisääntyneen, mikä näkyi myös alakouluikäisissäkin.

7.2 Koulukuraattorintyö tulevaisuudessa

Työhön orientoitumisen haastateltavat eivät nähneet muuttuvan suuresti tulevaisuudessa jo olemassa olevasta perustyöstä. Lisäosaamista kuitenkin koettiin tarvitsevan moninaistuvien ongelmien vuoksi. Tästä lisää myöhemmässä kappaleessa. Haastatteluissa nousivat esiin yhteiskunnassa tapahtuvien muutosten vaikutukset työhön, konkreettiset muutokset resurssissa sekä ongelmien monimuotoisuus. Koulukuraattorit toivoivat sosiaalialan arvostusta yhteiskunnallisella tasolla lisääntyvän, millä olisi vaikutusta myös koulukuraattoreiden resurssiin.

Suurimmat odotukset työn kannalta olivat enemmän resurssien muuttumisissa. Haastateltavat toivoivat pienempiä asiakasmääriä, jolloin kouluja olisi vähemmän ja ikäjakauma suppeampi. Silloin aikaa jäisi enemmän lisääntyvään yksilötyön tarpeeseen sekä strukturoidumpaan työskentelyyn. Tällä hetkellä jokaisella koulukuraattorilla on vastattavanaan useampi koulu, laajan ikäjakauman lisäksi. Yhdellä koulukuraattorilla asiakkaita on esikoululaisista lukiolaisiin. Useamman koulun takia yksi kuraattori kokee ettei pienen huolen oppilaita ehdi aina autta-

maan. Unelmavisio olisi yksi koulu, jolloin pystyisi enemmän suunnittelemaan, olemaan läsnä ja panostamaan yhteisölliseen työhön.

Tulevaisuus ei näyttäytynyt koulukuraattorien silmiin kovinkaan ruusuiselta. Ongelmien nähtiin tulevaisuudessa monimutkaistuvan ja vaikeutuvan. Tulevaisuudessa työn odotettiin olevan monialaisempaa, tavoitteellisempaa sekä suunnitelmallisempaa. Tämä edellyttäisi myös avoimempaa ja varhaisempaa yhteistyötä vanhempien kanssa. Esiin tulivat taas resurssit; vaikeutuvat ongelmat vaativat työskentelyltä monimuotoisempia oppilaskohtaisia menetelmiä, jotka vievät aikaa. Aikaa nähtiin tarvittavan lisää myös, koska lapset tarvitsevat keskustelemista johon opettajan aika ei riitä.

Tulevaisuudessa lisäosaamista nähtiin tarvittavan erityisesti psyykkisessä ja tunnepuolen osaamisessa. Vaikka psykososiaalinen tuki kuuluu sosiaalityöhön, psyykkisen tuen tarve siirtyy psykologeilta koulukuraattoreiden hoidettavaksi. Tämä aiheuttaa ristiriitaa osaamisen suhteen: Koulukuraattori 1 (yliopistokoulutus) koki ettei oma ammattitaito riitä psyykkisten asioiden hoidossa. *”Helposti tulee olo et tämä on ihan puoskarointia et tämä ei ole oikeasti sitä ammatillista apua mitä nuori tarvitsisi.”* Koulukuraattori 4 (sosionomikoulutus) pohti *”meneekö työskentely liian pitkälle, pitäisikö ohjata aiemmin eteenpäin?”* Tilanne koetaan turhauttavana, koska jonot psykiatriseen hoitoon ovat pitkät ja pidempi aikaiseen hoitoon on vaikea päästä. Usein oppilas palautuukin muutaman kuukauden päästä takaisin koulukuraattorin luokse. Lisäkoulutuksen tarpeen yksi koulukuraattori koki jatkuvana, koska kaikki muuttuu kokoajan. Tarve voi nousta omista kouluista tai ilmiöistä joita nostetaan esiin, mutta myös omasta mielenkiinnosta.

Oppilashuollon osalta tulevaisuudessa toivottiin enemmän resursseja. Psykologien, koulukuraattoreiden sekä lääkäreiden osalta kaivattiin yhteneväisyyttä suhteessa kouluterveydenhuollon resursseihin. Myös erityisopettajien resurssien toivottiin kasvavan. Tällä hetkellä psykologeille on vaikea päästä joka osaltaan kuormittaa myös koulukuraattorin työtä.

”Psykologeja on liian vähän, heille ei ole aikaa tai mahdollisuutta keskustelutukeen kovinkaan paljon tai et he pystyisi ottamaan psyykkisen tukemisen jaksolle tai pidempiaikaisesti jotain,” (koulukuraattori 1, yliopistokoulutus).

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain toivottaisiin selkiytyvän. Nyt siinä koettiin olevan liikaa tulkinnanvaraa ja ristiriitaisuutta muihin lakeihin verrattuna esimerkiksi kiireellisyden määrittämisessä. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain tavoitteena oleva yhteisöllisyys ja ennaltaehkäisevyys herätti kysymyksiä. Vaikka toivottiin että ennaltaehkäisevyys säilyisi ja varhaisempaan puuttumiseen panostettaisiin, mietityttämään jäi mihin yksilötyöskentelyä tarvitsevat oppilaat menisivät.

Koulukuraattorityön organisatorinen sijoittuminen nähtiin vaihtelevasti. Tulevaa, haastattelu-
hetkellä mahdollista, muutosta ei haluttu etukäteen mieltä, vallitsevana oli enemminkin aika
näyttää -ajatus. Koettiin ettei kuitenkaan pysty asiaan vaikuttamaan.

*”Parempi odottaa mitä tulee ja tehdään sitten sen mukaan mitä käsketään....
kun ei voi vaikuttaa,” (koulukuraattori 4, sosionomikoulutus).*

Yhdellä koulukuraattorilla oli kokemusta sivistyspalveluiden alaisuudessa työskentelystä ja
hän kokikin, ettei sinne siirtymisessä ole mitään ongelmaa. Nähtiin ettei perustyö tule muut-
tumaan, koska se pohjautuu koulutukseen. Yhdestä asiasta koulukuraattoreiden näkemykset
olivat yhteneväiset; sosiaalialan asiantuntijuus ja sosiaalityön viitekehys haluttiin säilyttää.
Ristiriitaisena nähtiin jos esimiehellä olisi muu kuin sosiaalialan koulutus. Varsinkin rehtori
esimiehenä tyrmättiin täysin.

*”Jos esimies olisi rehtori niin minä sanoisin et en päivääkään tekisi tätä työtä
enää sen jälkeen,” (koulukuraattori 1, yliopistokoulutus).*

Oman alan esimies koettiin hyvin tärkeäksi. Nähtiin, että eri alan esimies vaikuttaisi työhön,
koska hänellä olisi eri viitekehys ja näkemys asioista. Kysymyksiä herättikin mistä saisi tukea,
vastauksia ja vahvistusta omalle sosiaalialan näkemykselle, jos esimies olisi esimerkiksi opet-
tajan koulutuksen omaava. Hajanaisessa työssä oman alan esimiehen rooli myös korostui
koordinoinnin, hallinnoinnin ja työn suunnittelun kohdalla. Ristiriitaisuutta herätti myös se,
minkä koulun rehtori esimiehenä mahdollisesti olisi. Koulukuraattorit kuitenkin työskentelevät
usealla koululla. Sivistyspalveluiden alaisuudessa työskentelyssä herätti myös huolta siitä,
käytetäänkö koulukuraattoria opettajien sijaisena tai niin sanottuna säilöpaikkana.

Positiivisena ja hyvänä muutoksessa nähtiin mahdollinen resurssien lisääntyminen. Ensinnäkin
ajateltiin opetuspuolen kiinnostuvan lisäämään resursseja kun he näkevät kuinka suuri tarve
koulukuraattorin työlle on. Toisaalta myös työtiloihin ja tietotekniikkaan kaivattiin muutosta.
Erityisesti kaivattiin tilaa, jossa moniammatillinen verkosto pystyisi tapaamaan. Tietotekni-
kan osalta toivottiin yhteneväisyyttä ja toimivuutta, esimerkiksi oppilaskertomukset ja peda-
gogiset selvitykset näkyisivät vanhemmille ja oppilaille sähköisesti. Osa koulukuraattoreista
näki muutoksessa hyvänä myös sen, että koulukuraattori ja koulumaailma lähentyisi. Koettiin
että koulukuraattorin työ on yksinäistä ja muutos lisäisi yhteenkuuluvuutta ja toisi enemmän
osaksi kouluyhteisöä.

Muutoksessa koulukuraattorit halusivat säilyttää perustyön kulmakivet; vahvan sosiaalisen
näkökulman sekä itsenäisen asemansa. Haluttiin että tietynlainen ulkopuolisuus sosiaalialan
työntekijänä säilyisi, koska siitä koettiin usein olevan etua. Myös yhteistyön eri verkostoihin ja
terveyspuoleen toivottiin pysyvän ennallaan. Palvelutarpeenarvio jakoi mielipiteitä; yksi kou-
lukuraattori toivoi ettei sitä rajattaisi työstä pois, kun taas toinen koulukuraattori toivoi sen

jäävän pois. Hän koki sen aikaa vieväksi ja raskaaksi kuvioksi ja toivoikin että aikaa jäisi enemmän nopeaan reagointiin ja auttamiseen kouluympäristössä. Toiveissa yhdellä koulukuraattorilla oli työntekijätason mukana oleminen arjen työtä suunniteltaessa ja että työntekijän ääni kuuluisi enemmän.

7.3 Osaaminen ja menetelmät

Sosiaalialan koulutuksen tuoman tiedon lisäksi tärkeäksi koettiin koulumaailman ja pedagogiikan ymmärtäminen. Perhetyön osaaminen korostui varsinkin alakouluissa, koska siellä työkennellään enemmän vanhempien kanssa. Lukiossa apua tarvitaan toimeentulotuki- ja asuntoasioissa, joten tietämystä kelan tuista ja kunnan tarjoamista palveluista tarvitaan. Oma vahva näkemys koettiin tärkeäksi, koska koulukuraattori on ainoa sosiaalialan asiantuntija koulussa. Psykososiaalinen ja psyykinen osaaminen korostui työssä, koska mielialaongelmien parissa työskentely on lisääntynyt paljon. Yhden kuraattorin mielestä sosionomipohja on hyvä pohja koulukuraattoriksi, mutta sosiaalityöntekijän hyödyksi hän näki lastensuojelumailman paremman tuntemisen. Esiin tuli myös työntekijän persoona:

”Työntekijän olisi hyvä olla sosiaalisesti lahjakas, rohkea ja oikeasti välittävä. Lapset ja nuoret huomaavat epäaitouden,” (koulukuraattori 5, sosionomikoulutus).

Kuvion 6 muodossa (Terrihauta, A-L 2010, 40) koulukuraattoreiden haastatteluissa esiin tulleet ajatuksia siitä, minkälaista tietoa ja taitoa työssä tarvitaan.

Kuvio 6: Koulukuraattorin tieto ja taito.

Koulukuraattoreilla on käytössä erilaisia menetelmiä, suurin osa yksilötapaamisista kuitenkin on keskustelua ja kuuntelua oppilaan kanssa. Menetelminä käytetään tunnekortteja tunnetiloja kuvaamaan, hyvinvointikyselyjä oppilaan kokonaisvaltaista tilannetta kartoittamaan, erilaisia tehtäviä, kuvia sekä piirtämistä pienten lasten kanssa, huolen vyöhykkeitä, stressinhallintaa, näkyväksi tekemistä, arviointia, dialogisuutta ja ratkaisukeskeisyyttä. Käytössä on myös masennustesti, jolla voidaan kartoittaa oppilaan mielialaa. Minkäänlaista yhteistä materiaalipankkia koulukuraattoreilla ei ole käytössä. Jokainen kerää omassa työssä tärkeiksi kokemiaan menetelmiä talteen tai hyödyntää aikaisemmin käyttämiään menetelmiä ja tapoja työskennellä.

8 Johtopäätökset

Kuten edellä on tullut esille, sosiaalityö on monialaista ja monimerkityksellistä. Myös koulukuraattorityö on hyvin moniulotteista, jolloin sitä voi olla vaikea lokeroida ainoastaan yhden määritelmän alaisuuteen. Määritelmiä vertaillen varsinkin sosiaalityö ja sosiaaliohjaus olivat

tarkoitukseltaan hyvin samanlaisia. Niissä korostuivat tukeminen varhaisessa vaiheessa niin etteivät ongelmat pääsisi kasaantumaan. Sosiaalityön tavoitteissa korostettiin enemmän ongelmien ratkaisemista ja muutoksen tekemistä kun taas sosiaaliohjauksen tavoitteissa tukemista ja hyvinvoinnin edistämistä. Sosiaalipedagogiikassa nostettiin ennen kaikkea esiin kasvatuksellisuus tukena itsensä kehittämässä ja auttamisen taitojen omaksumiselle.

Sosiaalipedagogiikka työhön orientoitumisessa tuli selkeämmin esille niillä koulukuraattoreilla, joilla oli koulutustaustana kasvatustieteellisen ja erityispedagogiikan opintoja sekä ammatillisen opettajan pätevyys. Näkemyksissä yksi koulukuraattori kuvaili työn olevan kasvatusta kun taas toinen koulukuraattori kuvaili työtään kasvatuksellisissa asioissa neuvomiseksi ja ohjaamiseksi.

Kaikki koulukuraattorit olivat sitä mieltä, että työ on sosiaalityötä. Kolmen koulukuraattorin näkemyksissä esiin tuli myös sosiaaliohjaus sekä niin sanottu ruohonjuuritasolla työskentely. Kahdella koulukuraattorilla esiin nousi muita enemmän ongelman ratkaiseminen sekä psykososiaalinen työskentely mikä taas viittaisi enemmän sosiaalityön määritelmään. Kun vertaa koulukuraattoreiden koulutustaustaa ja heidän näkemyksiään työhön orientoitumisesta, voidaan ajatella koulutustaustan vaikututtavan näkemykseen työhön orientoitumisesta. Sosionomitaustaisilla koulukuraattoreilla korostui sosiaaliohjaus, kun taas yliopistotaustaisilla kahdella koulukuraattorilla sosiaalityö.

Jokaisen koulukuraattorin näkemys oli, ettei tulevaisuudessa työhön orientoituminen tulisi muuttamaan. Vaikka ongelmien nähtiin moninaistuvan, siihen pystyttäisiin vastaamaan hankkimalla ammattitaitoa ja osaamista lisää. Välttämätöntä kuitenkin olisi, että resurssit paransivat sekä esimerkiksi palvelunohjaus mielenterveyspalveluihin olisi toimivampi.

Organisatorisen sijoittumisen ei nähty myöskään muuttavan työhön orientoitumista. Oma vahva sosiaalialan asiantuntijuus koettiin tärkeäksi, mikä herätti ristiriitaisuutta ja epävarmuutta esimiehen koulutustaustaan liittyen. Nähtiin ettei erialan esimiehellä olisi ymmärrystä ja näkemystä sosiaalialasta, eikä näin ollen häneltä saisi tarvittavaa tukea ja oman näkemyksen vahvistusta asioissa. Tästä voisi päätellä, että juuri edellä mainituista syistä oman alan esimiehen rooli korostuu, koulukuraattori kun on ainoana kouluympäristössä ajamassa sosiaalialan näkemystä.

9 Eettisyys, luotettavuus ja arviointi

Tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida reliabeliuuden ja validiuuden avulla. Reabelius tarkoittaa, että tulos on toistettavissa. Tulosta voidaan pitää luotettavana silloin, kun kaksi vastaajaa päätyvät samaan vastaukseen. Validius tarkoittaa tutkimuksen pätevyyttä, toisin sanoen sen vastaavuutta tutkimuskysymykseen. Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuutta lisää tarkka kuvaus tutkimuksen etenemisestä. Aineiston analyysissä tärkeää on avata miten

vastaukset on luokiteltu ja mihin luokittelu perustuu. Tuloksia tulkitessa on hyvä muistaa myös avata mihin päätelmät perustuvat. Tässä auttaa suorien lainauksien hyödyntäminen. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2007, 226-228.) Itse päädyin käyttämään suoria lainauksia tuloksissa juuri tästä syystä.

Tutkimuksen luotettavuutta lisäsivät haastatteluiden nauhoittaminen sekä niiden litterointi. Teoriaohjaavaa sisällönanalyysia hyödyntäen, tutkimuskysymyksiä vastaavat havainnot nostettiin aineistosta esiin. Lähteinä on käytetty laadukkaita julkaisuja ja kirjallisuutta, joissa on kiinnitetty huomiota asiantuntijuuteen sekä ajankohtaisuuteen.

Haastetta opinnäytetyöhön toivat tutkimuskysymykset, joiden sanamuodot olivat ristiriitaiset. Tästä johtuen myös opinnäytetyöni otsikko aiheutti päänvaivaa. Lopulta löysin tyydyttävän ratkaisun tutkimuskysymyksiin ja otsikkoon. Opinnäytetyöprosessi ei edennyt täysin suunnitelmien mukaan, koska voimavarojen vähäisyys toi omat haasteensa jaksamisen suhteen. Aikataulu venyikin suunniteltua pidemmälle.

10 Pohdinta

Kun pohtii koulumaailmaa, saattaa oppilas joutua kohtaamaan monenlaisia haasteita ja ongelmia. Koulukuraattori ja hänen osaamisensa onkin oiva apu niihin. Mielenkiintoista oli kuulla koulukuraattoreiden omia näkemyksiä työhönsä orientoitumisesta. Sosiaalityö, sosiaalipedagogiikka ja sosiaaliohjaus ovat hyvin samankaltaisia; niillä on ennaltaehkäisevä ja hyvinvointia edistävä lähtökohta. Tämä nousi esiin myös haastattelussa, vaikka näkemykset työhön orientoitumiseen vaihtelivat. Koulukuraattorin työssä monenlaiselle osaamiselle ja teorioille on sijaa työn monialaisuuden vuoksi. Mutta mihin vedetään raja? Täytyykö koulukuraattorin olla psykiatrian ammattilainen? Mitkä valmiudet koulukuraattorilla on tällä hetkellä työskennellä mielialaongelmien parissa? Tällä hetkellä tuntuu raja olevan hyvin häilyvä. Mielialaongelmat lisääntyvät, mikä osaltaan myös vaikeuttaa mielenterveyspalveluihin pääsemistä. Haastatelussa ilmenikin, että palveluihin pääsemiseksi ongelmien täytyy olla jo hyvin vakavalla tasolla, jolloin puhutaan jo itsensä vahingoittamisesta. Toisin sanoen, koulukuraattorit työskentelevät jatkuvasti lievien ja keskivaikeiden mielialaongelmien parissa ilman oikeanlaista osaamista. Tässä korostuukin selvästi resurssipula alalta, minkä ongelmat ovat räjähdysmäisesti lisääntyneet. Tulevaisuudessa, niin kuin koulukuraattoritkin näkivät, mielenterveyden osaamista tullaan tarvitsemaan lisää. Onko realistisempaa kouluttaa koulukuraattori myös mielenterveyden ammattilaiseksi vai lisätä esimerkiksi psykologien resursseja? Ensimmäinen vaihtoehto tulisi kuormittamaan koulukuraattori vielä entisestään. Mitä jos panostettaisiinkin enemmän terapiamuotoiseen toimintaan? Esimerkiksi taideterapiassa vuorovaikutussuhteessa käytetään taiteellista ilmaisua. Asiakkaan tarpeet ja elämäntilanne määrittelevät, mitkä taideterapian tavoitteet ovat. Työnä se on hoitavaa, ennaltaehkäisevää ja kuntouttavaa. (Salme-la & Hiekkänen, 2013, 5.)

Toinen asia mitä pohdin tuloksiin liittyen on koulukuraattoreiden esiintuoma työn keskeinen tavoite eli oppilaiden hyvinvointi ja sen edistäminen. Hyvinvointiin vaikuttaa paljon eri tekijöitä. Yksi tärkeimmistä tekijöistä on perhe. Tärkeänä nähdään myös vanhempien voimavarat lapsen omien resurssien lisäksi. Hyvinvointiin vaikuttavat niin perheen ulkoiset kuin sisäiset resurssit, jotka voivat olla joko suojaavia tai riskiä lisääviä tekijöitä. Ulkoisia tekijöitä ovat muun muassa vanhempien koulutuksen taso ja ammatti. (Juhila, Forsberg, Roivainen 2002, 88.) Lapsen kasvaessa muut ympäristöt ja yhteisöt korostuvat kasvuympäristönä. Kun varhaislapsuudessa perheen merkitys kasvuympäristössä oli tärkein, varttuessa muiden ympäristöjen ja yhteisöjen merkitys korostuu, vaikuttaen lapsen ja perheen väliseen vuorovaikutukseen (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2018, 122). Yksi merkittävä asia lapsen ja nuoren elämässä on koulu, joka on keskeinen osa-alue elämässä niin hyvinvoinnin kuin kasvun ja kehittymisen näkökulmasta (Wallin 2011, 90). Mediassa on viime aikoina esiintynyt paljon kouluun ja hyvinvointiin liittyviä uutisointeja. Tampereen yliopiston sosiaalipolitiikan professori Liisa Häikiö muun muassa totesi Ylen artikkelissa, että lapsen koulunkäynti hyvällä tavalla edellyttää perheeltä kunnan resursseja (Pohjanen 2018).

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (2018) tekemässä jättitutkimuksessa seurattiin 18 vuoden ajan vuonna 1997 syntyneitä eri osa-alueilla. Koulutuksen osalta tulokset osoittivat eriarvoisuutta niin keskiarvoissa kun koulujärjestelmän tasalaatuisuudessa. Tytöt pärjäsivät poikia paremmin, kun taas pojat tarvitsivat enemmän yksilöllistettyä opetusta. Esiin tuli myös, että tytöt käyttävät enemmän psyykelääkkeitä, kun taas pojilla oli enemmän rikollisuutta. Perheen sosioekonominen tilanne vaikuttaa vahvasti lapsen koulumenestykseen. Jos perheellä oli useita kuormittavia tekijöitä (psykiatrinen diagnoosi, toimeentuloasiat, avioero), saattoi se näkyä esimerkiksi lapsen oppimishäiriöinä. Tutkimuksen tulokset näkyivät myös koulukuraattorin työssä. He toivat esiin mielialaongelmien lisääntymisen ja yhä haasteellisemmat ongelmat. Tämä näkyy suurena tarpeena yksilötyöskentelylle, jolloin yhteisöllisyyteen ei jää niin paljon aikaa.

Kirsi-Marja Janhunen tutki kouluhyvinvointia oppilaiden näkökulmasta. Oppilaiden näkemyksissä tärkeitä olivat koulun sisäiset ihmissuhteet sekä turvallinen ilmapiiri. Kouluilmapiirin koettiin lisäävään hyvinvointia, jos se on positiivinen, turvallinen ja kannustava. (Janhunen 2013, 145-147.) Opetusministeriö (2003, 56-57) on samoilla linjoilla; Tärkeimmiksi asioiksi hyvinvointia lisäämään todettiin luokan, mutta myös koko koulun ilmapiiri sekä koulun opetusohjelmassa toteutuvat myönteiset muutokset.

Koulunkäynnin osuus lapsen ja nuoren elämässä on suuri ja se vaikuttaa myöhempään hyvinvointiin ja yhteiskunnalliseen jäsenyyteen. Koulu ja koulutus ovat merkittävässä roolissa lapsen ja nuoren hyvinvoinnissa.

- 1) Oppivelvollisuuden myötä sivistystaso on noussut mikä osaltaan on nostanut elintasoa ja lisännyt talouden kasvua.
- 2) Koulu on tärkeä kasvu- ja kehitysympäristö, jossa saa tukea mahdollisissa ongelmatilanteissa.
- 3) Lapselle ja nuorelle tarjoutuu peruspalvelut oppilashuollon ja koulun terveydenhuollon muodossa. (Janhunen 2013, 145.)

Hyvinvointi on myös oppilas- ja opiskelijahuoltolain yhtenä tarkoituksena, laissa korostetaan varsinkin yhteisöllistä ja ehkäisevää työtä. Nyt kuitenkin suurin osa ajasta meni yksilötyöskentelyyn, joka saattoi olla useinkin korjaavaa. Sosiaali- ja terveysministeriö (2011) toivat esiin näkemyksiä oppilaiden ja opiskelijoiden hyvinvoinnin vahvistamisesta:

”Oppilas- ja opiskelijahuollolla on hyvin järjestettynä mahdollisuudet tukea lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia, toteuttaa ennaltaehkäisevää työtä; tunnistaa varhaisessa vaiheessa erityisen tuen tarpeita ja rakentaa yksilöllistä tukea tarpeen mukaan (Sosiaali- ja terveysministeriö 2011, 37).”

”Oppilas- ja opiskelijahuolto toimii lasten ja nuorten luonnollisessa kehitysympäristössä ja voi vaikuttaa tämän kautta suotuisasti lapsen ja nuoren kehitykseen ilman varsinaisen ongelmakeskeisen asiakkuuden syntymistä. Oppilas- ja opiskelijahuollon palvelut ovat leimaamattomia matalan kynnyksen peruspalveluja, mikä lisää niiden käytön helppoutta. Oppilas- ja opiskelijahuollon kautta on helppo tuoda erityispalveluja osaksi luonnollisia kehitysympäristöjä ja tarvittaessa ohjata erityispalveluihin koulun tai oppilaitoksen ulkopuolelle. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2011, 37). ”

”Oppilaiden ja opiskelijoiden hyvinvoinnin vahvistamiseksi on oppilas- ja opiskelijahuolto saatava kattavaksi ja toimivaksi koko maassa ja opiskeluterveydenhuoltoa on kehitettävä valtakunnallisten linjausten mukaisesti (Sosiaali- ja terveysministeriö 2011, 3).”

Taas päädyn ihmettelemään resurssien puutetta, miksi ne eivät vastaa lakiin kirjattua tarkoitusta tai ministeriön näkemyksiä? Nyt koulukuraattorit kokevat riittämättömyyttä kun aika ei riitä kaikkeen. Koulukuraattorin ja koulupsykologin resursseja täytyisi saada lisättyä, jotta yhteisölliseen työhön pystyttäisiin kunnolla panostamaan, unohtamatta kuitenkin yksilötyöskentelyä tarvitsevia. Yhteisöllisyyttä lisäämällä ja kouluilmapiiriä positiivisempaan muuttamalla lisääntyisi mahdollisesti myös oppilaiden hyvinvointi. Se että kouluunmeno ja kouluympäristö koetaan mielekkäänä ja turvallisenä, vaikuttaa oleellisesti oppilaan hyvinvointiin. Tämä mielestäni vaatisi luokkakokojen pienentämistä, jotta oppilaan tarpeiden huomioimi-

nen, opetuksen yksilöllistäminen ja yksilöiden kasvu itsenäisiksi ja vastuullisiksi yhteiskunnan jäseniksi onnistuisi. Luokkakokojen ollessa isoja, opettaja ei välttämättä ehdi toteuttaa tarpeeksi kasvatuksellista työtään, jolloin sosiaalipedagogiikan merkitys koulukuraattorin työssä saattaa kasvaa tulevaisuudessa.

Edellä esiin tulivat koulun ja perheen merkitys hyvinvoinnille, mutta mikä yhteiskunnan rooli on hyvinvoinnissa? Edistääkö vai heikentääkö se sitä? Asettaako yhteiskunta liian suuria vaatimuksia merkityksellisyydelle? Työllä ja sosiaalisella asemalla yhteiskunnassa on suuri merkitys ihmiselle. Se näkyy mielestäni arvostuksenpuutteena niitä ihmisiä kohtaan, jotka ovat esimerkiksi työttömiä tai matalapalkkaisella alalla töissä. Entä vanhemmat? Jos vanhemmat ovat korkeasti koulutettuja ja arvostetussa asemassa, odotuksia ja painetta voi tulla lapsen koulutusvalintoihin. Vanhemmat voivat odottaa ja huomaamattaan myös painostaa lasta opiskelemaan samaa alaa.

Entä sosiaalisessa mediassa esiintyvät ilmiöt? Siellä nähdään kuvia ihmisten elämäntyyleistä, jotka vaikuttavat kuvien perusteella yltäkyläisiltä ja täydellisiltä. Asetetaanko tavoitteet liian suuriksi? Tähän pystyn itse hyvin samaistumaan opinnäytetyöni kohdalla. Aluksi asetin tavoitteeksi itselleni hyvin tiukan, ja epärealistisen, aikataulun joka ei toteutunut. Tärkeää olisikin korostaa kouluympäristössä enemmän inhimillisyyttä ja suvaitsevaisuutta sekä itseä että muita kohtaan.

Lähteet

Painetut

Aho, L. 1998. Koulu, opetus ja oppiminen. Teoksessa Julkunen M-L. Opetus, oppiminen ja vuorovaikutus. Helsinki: WSOY.

Gråsten-Salonen, H. & Mehtiö, M. 2016. Koulun sosiaalityö osana opiskeluhoitoa. Kananoja, A., Lähteinen, M. & Marjamäki, P. (toim.) Sosiaalityön käsikirja. Helsinki: Tietosanoma.

Byman, R. 2002. Voiko motivaatiota opettaa? Teoksessa Kansanen, P & Uusikylä, K. Luovuutta, motivaatiota ja tunteita - opetuksen tutkimuksen uusia suuntauksia. Jyväskylä: PS-kustannus.

Ervasti, L. 2000. Miten ja milloin koulukuraattori voi auttaa? Teoksessa Ekebom, U-M., Helin, M & Tulusto, R. Satayksi kouluongelmaa, Opettajan käsikirja. Helsinki: Edita.

Helminen, J. 2016. Sosiaaliohjauksen lähtökohtia ja käytäntöjä. Teoksessa Helminen, J. (toim.) Sosiaaliohjaus - lähtökohtia ja käytäntöjä. Helsinki: Edita.

Hellström, M. 2008. Sata sanaa opetuksesta. Keskeisten käsitteiden käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hirsijärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu - Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Hirsijärvi, S. & Hurme, H. 2011. Tutkimushaastattelu - Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Hirsijärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15.painos. Helsinki: Tammi.

Hirsijärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13.painos. Helsinki: Tammi.

Hämäläinen, J. & Kurki, L. 1997. Sosiaalipedagogiikka. Porvoo: WSOY.

Ikonen, O. 2000. Oppimisvalmiudet ja opetus. Jyväskylä: PS-kustannus.

Janhunen, K-M. 2013. Kouluhyvinvointi nuoren tulkitsemana. Teoksessa Hämäläinen, J. (toim.) Sosiaalipedagoginen aikakauskirja, vuosikirja 2013.

Juhila, K. 2006. Sosiaalityöntekijöinä ja asiakkaina, sosiaalityön yhteiskunnalliset tehtävät ja paikat. Tampere: Vastapaino.

Juhila, K., Forsberg, H. & Roivainen, I. 2002. Marginaalit ja sosiaalityö. Jyväskylän yliopisto.

Kananen, J. 2017. Laadullinen tutkimus prograduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylän Ammatti-
korkeakoulu.

Kananoja, A. 2010. Sosiaalityö ammattina. Kananoja, A., Lähteinen, M. & Marjamäki, P.
(toim.) Sosiaalityön käsikirja. Helsinki: Tietosanoma.

Kurki, L., Nivala, E. & Sipilä-Lähdekorpi, P. 2006. Sosiaalipedagoginen sosiaalityö koulussa.
Helsinki: Finn Lectura.

Kurki, L. 2006. Sosiaalikultuurinen innostaminen koulukuraattorin työssä. Teoksessa Kurki, L.
& Nivala, E. (toim.) Hyvä ihminen ja kunnan kansalainen. Johdatus kansalaisuuden sosiaalipe-
dagogiikkaan. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.

Kurki, L. 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen. Tampere: Vastapaino.

Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 272/2005.

Launonen, L. & Pulkkinen, L. 2004. Koulu kasvuyhteisönä. Jyväskylä: PS-kustannus.

Leinonen, M., Otonkorpi-Lehtoranta, K & Heiskanen T. 2017. Teoksessa Hyvärinen, M., Nikan-
der, P & Ruusuvuori, J. (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino.

Mahkonen, S. 2015. Uusi oppilashuoltolaki työvälineenä. Helsinki: Edita.

Moisio, P., Karvonen, S., Simpura, J. & Heikkilä, M. 2008. Suomalaisten hyvinvointi. Helsinki:
Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus.

Nuikkinen, K. 2005. Terveellinen ja turvallinen koulurakennus. Opetushallitus.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013.

Perälä, M-L., Hietanen-Peltola, M., Halme, N., Kanste, O., Pelkonen, M., Peltonen, H., Huur-
re, T., Pihkala, J. & Heiliä, P-L. 2015. Monialainen opiskeluhoolto ja sen johtaminen. Terveys-
den ja hyvinvoinnin laitos.

Pesonen, A-E & Laine, T. 2016. Sosiaaliohjaus koulujen sosiaalisessa työssä. Teoksessa Helmi-
nen, J. (toim.) Sosiaaliohjaus - lähtökohtia ja käytäntöjä. Helsinki: Edita.

Raunio, K. 2009. Olennainen sosiaalityössä. Helsinki: Gaudeamus.

Rautiainen, A. 2005. Koulu yhteisöllisenä toimijana. Helsinki: Helsingin ammattikorkeakoulu
Stadia.

Salmela, J. & Hiekkanen, N. 2013. Ratkaisukeskeisen kuvataideterapian oppikirja. Helsinki: Alfa Partners.

Sipilä-Lähdekorpi, P. 2004. ”Hirveesti tekijänsä näköistä” Koulukuraattorin työ peruskoulun yläluokilla. Akateeminen väitöskirja. Tampereen Yliopisto. Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos. Helsinki: Finn Lectura.

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2011. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Wallin, A. 2011. Sosiaalityö koulussa - avaimia hyvinvointiin. Helsinki: Tietosanoma Oy.

Sähköiset

Ammattinetti. 2018. Koulukuraattori. Viitattu 13.3.2018.

http://www.ammattinetti.fi/ammattit/detail/12/2/287_ammatti

Antila, M. & Myllymäki, I. 2018. Oppilas- ja opiskelijahuollon psykologi- ja kuraattoripalvelut sote- ja maakuntauudistuksessa. Kuntaliitto. Viitattu 28.4.2018.

<https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/Oppilashuoltomuistio.pdf>

Horsma, T. 2004. Sosiaalityö ja sosiaalihojaus sosiaalihuollossa. Teoksessa Horsma, T & Jauhiainen, E. Sosiaalihuollon tehtävä- ja ammattirakenteen kehittämissuunnitelman loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 23.4.2018.

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/70942/Selv200410.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Maakunta- ja soteuudistus. 2018. Maakunta- ja soteuudistuksen yleisesittely. Viitattu 21.4.2018. <http://alueuudistus.fi/uudistuksen-yleisesittely>

Opetusalan Ammattijärjestö. 2016. Koulukuraattorit ja -psykologit kuuluvat opetustoimeen. Viitattu 30.4.2018.

<http://www.oaj.fi/cs/oaj/Tiedotteet?resolvetemplatefordevice=true?&contentID=1408913324770&pageName=Koulukuraattorit+ja+psykologit+kuuluvat+opetustoimeen>

Opetusministeriö. 2003. Lasten ja nuorten syrjäytymisen ennaltaehkäisy koulutuksen alalla. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2003:4. Viitattu 16.11.2018.

<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80735/tr04.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Pippuri, T. 2015. Koulun sosiaalityön asiakkuudet ja asiakasprosessit. Sosiaalialan ammatillinen lisensiaatintutkimus. Tampereen yliopisto. Viitattu 26.11.2018.

<https://www.sosnet.fi/loader.aspx?id=f649c044-5af8-4736-85eb-f1e21e211f40>

Pohjanen, K. 2018. Onko suomalainen koulu enää tasavertainen kaikille? Tutkijat huolissaan 2030-luvun nuorista. Yle. Viitattu 16.11.2018. <https://yle.fi/uutiset/3-10472237>

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2011. Lapset ja nuoret terveiksi ja hyvinvoiviksi. Viitattu 16.11.2018.

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/71656/URN%3ANBN%3Afi-fe201504225477.pdf?sequence=1>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2018. Opiskeluhoolto. Viitattu 12.3.2018.

<https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/opiskeluhoolto>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2018. Suomi lasten kasvu ympäristönä. Viitattu 18.11.2018.

http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137104/URN_ISBN_978-952-343-152-2.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Terrihauta, A-L. 2010. Koulukuraattorien näkemyksiä työstään. Viitattu 18.11.2018.

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/22557/Terrihauta_Anna-Leena.pdf?sequence=1

Julkaisemattomat

Haastattelu 21.3.2018

Haastattelu 22.3.2018

Haastattelu 23.3.2018

Haastattelu 26.3.2018

Haastattelu 27.3.2018

Kuviot

Kuvio 1: Opiskeluympäristön rakenteet	10
Kuvio 2: Pedagogiikan viisi merkitystä	11
Kuvio 3: Sosiaalinen-sanana kolme merkitystä	11
Kuvio 4: Prosessin vaiheet	17
Kuvio 5: Aineiston teemat	19
Kuvio 6: Koulukuraattorin tieto ja taito	24

Liitteet

Liite 1: Teemahaastattelurunko	41
--------------------------------------	----

Liite 1: Teemahaastattelurunko

Koulukuraattoreiden haastattelu

Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää koulukuraattoreiden näkemyksiä siitä, minkä teorian pohjalta he työhönsä orientoituvat. Onko se koulun sosiaalityötä, sosiaalipedagogista sosiaalityötä, sosiaaliohjausta vai jokin muu. Samalla tutkitaan heidän näkemyksiä siitä, muuttuuko orientoituminen mahdollisesti tulevaisuudessa tai organisatorisen muutoksen myötä.

Tavoitteena on saada koulukuraattoreiden ajatuksia oman työnsä perustasta, eli mistä he ammentavat tiedon käytännön työhönsä. Tieto voisi olla hyödyllinen myös sosionomeille, jotka ovat kiinnostuneita koulukuraattorityöstä, näin ollen opintoja pystyy fokusoimaan oikeaan suuntaan.

Teemahaastattelurunko

Koulukuraattorityö

Kerro työstäsi / Miten kuvailisit koulukuraattorin työtä?

- Minkä teorian pohjalta orientoitunut työhösi?
- Mitkä ovat työsi keskeiset tavoitteet?
- Mitä menetelmiä on käytössä?
- Käyttämäsi tiedot ja taidot?

Koulukuraattorityö tulevaisuudessa

Millaista on tulevaisuuden kuraattorityö?

- Oppilashuollon tulevaisuus?

Koulukuraattorityö muutoksen jälkeen

Kerro ajatuksiasi koulukuraattoritoiminnan siirtymisestä sivistyspalveluiden alaisuuteen

- Millaisena näet koulukuraattorityön silloin?
- Millaisien asioiden/toimintojen toivoisit säilyvän ja muuttuvan?
- Mitä hyvää muutoksessa on?